

SAN MARCOS

*Juan masakare wāiyerimasñ buedea
(Mt 3.1-12; Lc 1.80; 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Maríphu magū Jesucristoya kere wereri, ãsū nügädero ãärílbú:

² Iripoegue Isaías Maríphya kerere weredupuyudi, Maríphu ïgū magürē ãrīdeare gojadi ãärími. Maríphu ïgū magürē ãsū ãrīdi ãärími:
Mu waaburo dupuyuro yaa kerere weredupuyubure iriugukoa, mu waaburore ãmuyudoregu. [◊]

³ Ígū masaka marírōgue buro gainírī merā ãsū ãrī weregukumi:

“Marí Opu aariburi dupuyuro Ígū aariburi maarē diayema maa õäri maa ãmurā irirosū diayemarē irika!” ãrī gainígukumi, ãrī gojadi ãärími. [◊]

⁴ Irasirigu Juan masaka marírōgue masakare wāiyepuroriwāgārigu, ãsū ãrī werenayupu ïgësärē:
—Muſā ñerō irideare bujawereka! Muſā gūñarīrē gorawayuka! Deko merā wāiyesūanerā dujaka! Irasirirā muſā ñerō irideare kātisürāko.

⁵ Æärípererā Judea nikū marā, Jerusalén marāde ïgū wererire pérā ejañurā. Ígësā ñerō irideare Maríphure weretaripeomakū ïágū, Juan ïgësärē dia Jordán wāikudiyague wāiyeyupu.

⁶ Juāya surí camellua poari merā suadea ãäríyuro. Ígūya yuñuwēñarīda waibu gasiro merā

[◊] 1:2 Mal 3.1   [◊] 1:3 Is 40.3

irideada ãārīyuro. Poreroa, mume makānúu marāyare baarikuyupu.

7 Masakare ãsū ãrī werenayupu:

—Gajigü yü purü aaribu, yü nemorō turagü ãārīmi. Yü gapü ubu ãārīgü, īgūrē neō sūropebirikoa.

8 Yü mäsärē deko merā wāīyea. īgü gapü Ōāgü deyomarīgü merā wāīyegükumi. Irasirigu Ōāgü deyomarīgü mäsā merā ãārīnkōāgükumi mäsärē iritamubu, ãrīyupu.

*Juan Jesúre deko merā wāīyedea
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

9 Iripoere Jesús Galilea niküma makā, Nazaret wāīküri makāgue ãārādi, Juan pürogue ejayupu. īgü ejamakü, Juan īgūrē dia Jordán wāīküdiyague wāīyeyupu.

10 īgü wāīye odomakü, Jesús diague ãārādi majānugägütä ümugasi tüpämakü īayupu. Ōāgü deyomarīgü buja irirosü deyogü īgü weka dijariyupu.

11 Irasü waariroe Marípu ümugasigue merā Jesúre ãsū ãrī wereniyupu:

—Mu yü magü, yü maígü ãārā. Mu merā büro üsüyáa, ãrīyupu.

*Wātī Jesúre ãrīmesädidea
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

12 Jesúre Juan wāīyeri purugäta Ōāgü deyomarīgü masaka marírögue ãīayupu.

13 Irasirigu Jesús irogue waa, cuarenta nürīgora makānúu marā waimurā guarā watopegue ãārīyupu. īgü irogue ãārīmakü, wātēa opü Satanás

wāikugu īgūrē ārīmesādiyupu. Marīp̄are wereboerā īgūrē iritamurā ejañurā.

*Jesús Galilea nikūgue masakare buenugādea
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)*

¹⁴ Herodes Juārē peresugue sóodobodero p̄uru, Jesús Galilea nikūgue masakare Marīp̄aya kerere weregorenagū wāgāyupu.

¹⁵ Āsū ārī werenayupu:

—Marīp̄a iripoegue: “Āsū waarokoa”, ārīdea ejasiāa. Daporare mérōgā duyáa, īgūyarārē doreri ejaburo. Irasirirā m̄usā ñerō iririre b̄ujawereka! M̄usā gūñarīrē gorawayuka! īgū masakare tauri kere gap̄are b̄uremuka! ārīyupu Jesús.

*Jesús wapikurā waaí wējērīmasārē siiudea
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)*

¹⁶ P̄uru Jesús Galilea wāikuri ditaru turo waagú, Simōrē, īgū paḡum̄ Andrére bokajayupu. īgūsā waaí wējērīmasā āārīsīā, ditarugue īgūsāya buidire meéyorā iriñurā.

¹⁷ Jesús īgūsārē āsū ārīyupu:

—Náka, yu merā! Daporare m̄usārē waaí wējērīmasā āārīrīrē piri, masakare Marīp̄aya kerere wererimasā āārīmakū iriḡukoa.

¹⁸ īgū irasū ārīmakū pérā, mata īgūsāya buriyukure irota píkōā, īgū merā waakōāñurā.

¹⁹ P̄uru Jesús yoaweyaro waa, Zebedeo pūrā Santagiore, īgū paḡum̄ Juārē doódirugue īgūsāya buriyukure āmu sāñanímakū īāyupu.

²⁰ Jesús īgūsārē siiuyupu. īgū siiumakū pérā: “Jáu”, ārī, īgūsāya doódirugue īgūsā paḡu Zebedeore, īgūrē iritamurā merā pí, Jesús merā waakōāñurā.

*Wātī ñajāsūdi Jesúre bokatīrīdea
(Lc 4.31-37)*

21 Igū merā waa, Capernaum wāikuri makāgue ejāñurā. Irogue judío masaka siuñajārīnh* ãārīmakū, Jesús īgūsā nerērī wiigue† ñajāa, masakare buenugāyupu.

22 Moisés gojadeare buerimasā irirosū buebiriyupu. Óārō doreri opagū irirosūta bueyupu. īgū irasū buemakū pérā, pégukakōñurā.

23 Iri wiiguere īgūsā merā sugu wātī ñajāsūdi ãārīyupu. āsū ãrī gainiyupu:

24 —Jesús Nazaretmu, ¿nasiribu gua phro aaríri? ¿Guare peamegue béogu aarigá yári? Yu murē ïamasikdāa. Mu, Mupu iriudi, õātarigu ãārā, ãrīyupu.

25 Jesús wātīrē:

—Wereníbita! Wirika īgūrē! ãrīyupu.

26 Igū irasū ãārīmakū pégū, wātī masakure meémejā, naradamakū iri, buro gainí, wiriakōñayupu.

27 Jesús wātīrē béowiumakū ïārā, ãārīpererā masaka ïāguka, īgūsā basi āsū ãrī gāme sērēñañurā:

—¿Ñeéno ãārīrī, ñeéno maama bueri ãārīrī i? Íi wātēärē īgū turaro merā wiridoremakū, neō īgūrē tarinugābema, ãrīñurā.

28 Mérōgā puruta ãārīperero Galilea nikū marā Jesús iriadea kerere péseyakōñurā.

*Jesús, Simón Pedro múñekōrē taudea
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)*

---

* **1:21** Judío masaka siuñajārīnh, sábado ãārā. † **1:21** Judío masaka nerērī wii, sinagoga wāikuri wii ãārā. Irogue īgūsā siuñajārīnh ãārīmakū nerē, Maríphya wereníri gojadea pūgue gojadeare buenama.

29 Jesús nerērī wiigue ãārādi Santiago, Juan merā wiria, Simón, Andréya wiigue waayupu.

30 Simón máñekō buro nimakurikugo peyarogue oyayupo. Irasirirā Jesúre: “SÍrígō yámo”, ãrī wereñurā.

31 Irasū ãrīmaku pégu, Jesús igo puro ejanugā, igoya mojōrē ñeā túñwágúnúmakuta nimakuri taríakōyuro. Iri tarimaku, ïgúsârë baari ejoyupo.

Jesús wárā púrríkurárë taudea

(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 Abe ñajâdero puru naímejâripoe iri makā marā ãārīpererā púrríkurárë, wátëa ñajâsúnerâdere Jesús purogue ãijâñurā.

33 Irasirirā ãārīpererā iri makā marā ïgu ãārīríwii disipurogue nerêñurā.

34 Jesús wárā púrríkurárë tauyupu. Wárā wátëa masakare ñajânerâdere béowiuyupu. Wátëa, Jesú Marípu magu ãārīríré masiñurā. Irasirigu Jesú: “Werenímerâta!” ãrÿupu.

Jesús Galilea nikúgue masakare buedea

(Lc 4.42-44)

35 Jesús gajinu gapu naítfâweyaripoegâta yobe, iri makā túro masaka marírõgue Marípure séregu waayupu.

36 Simón, ïgu merâmarâ merâ Jesú marímaku ïagu, ïgûrë ãmagu waayupu.

37 ïgûrë bokagu:

—Ãārīpererâ masaka murë ãmarâ iriama, ãrÿupu.

38 ïgu irasū ãrīmaku, Jesú ãsû ãrÿupu:

—Náka, gaji makārī ñō pħro weya āārīrī makārī marādere buegħu waadħakoa. Ire iributa i īmuguerre aaribá.

39 Irasirigu āārīperero Galilea nikūgue judío masaka nerērī wiirigue buegorenagħu, wātēa masakare īnajānerārē bėowiunayupu.

*Jesús kāmi boagħure tauddea
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)*

40 Jesús irasiriripoe sugħi kāmi boagħu īgħi pħro eja, ġnadukhpuri merā ejamejja, īgħix sérēyupu:

—Mu, yu pūri kirkirire taudħagħu taumasia, ārīyupu.

41 Īgħi irasū ārīmaku pégħu, Jesús bħro bopoñarī merā īgħir īħi. Īgħi mojō merā moañna, āsū ārīyupu:

—Marē taugħira. Kāmi marīgħu dujaka!

42 Īgħi irasū ārīrī merāta kāmi yaripectak oħyuro. Irasirigu kāmi marīgħu dujayupu.

43-44 Jesús īgħir īħi turaro merā āsū ārīyupu:

—Gajerā masakare mu tariadeare werebirikōaka! Paí pħrogue mu yāya kāmi yariadeare īgħir īħi waaka, īgħi marē: “Oħħa, kāmi marīgħu āārā”, ārīburo, ārīgħu! Īgħi irasū ārādero pħru, Moisés gojadea pūgue sħidoreddeare sħika! Mu irire irimaku īħi, masakade mu yāya kāmi yariadeare masirākuma.

45 Jesús īgħir īħi: “Gajerārē yu marē tauadeare werebirikōaka!” ārīkerepħu, kāmi boadi gapu irire masaka āārīperero marārē werepħororiyupu. Irasirigu Jesús masaka iñurō makārīguere īnajāmasibriyupu. Makā tħrogue dita waanayupu. Irogue īgħi āārīkerepħu, masaka āārīperero marā īgħi pħrogue īħi, ejana nūrā.

2

*Jesús dupʉ bʉadire taudea
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)*

¹ Mérōgā pʉrʉ Jesús dupaturi Capernaugue goe-dujáayupʉ. Ígʉ goejadero pʉrʉ, iro marā masaka Ígʉ wiigue ãārīrīrē masīñurā.

² Irasirirā mata wárā masaka iri wiire nerē, disipʉrogueta ʉtʉriwirinʉgājakōāñurā. Jesús Ígʉsārē Marípʉya kerere weregʉ iriyupʉ.

³ Ígʉ wereripoe wapikʉrā ūma dupʉ bʉadire Jesús pʉrogue ãījañurā.

⁴ Masaka wárā ãārīmakʉ, Ígʉrē ãīñajāmasibiriñurā. Irasirirā iri wii wekague mʉrīa, Jesús weka su gobe ãīwea, Ígʉ oyaro merāta Ígʉrē dijuñurā.

⁵ Jesús, Ígʉsā Ígʉrē bʉremumakʉ Íāgʉ, bʉadire ãsū ãrīyupʉ:

—Yu, mʉ ñerō irideare kātia.

⁶ Ígʉ irasū ãrīmakʉ pérā, surāyeri Moisés go-jadeare buerimasā iri wiigue doarā Jesúre ãsū ãrī gūñāñurā:

⁷ “¿Nasirigʉ ï Ígʉ werenírī merā Marípʉre ñerō ãrīrī? Masaka ñerō irideare neō sugʉ masakʉ kātimasibirkumi. Marípʉ suguta masikumi”, ãrī gūñāñurā.

⁸ Jesús Ígʉsā gūñarīrē ïāmasā, ãsū ãrīyupʉ:

—¿Nasirirā irasū gūñarī mʉsā?

⁹ ¿Naásū ãrīrī gapʉ diasaberi ï bʉadire: “Yu, mʉ ñerō irideare kātia”, ãrīrī, o “Wāgāñugā, mʉ oyarore ãikōā waaka!” ãrīrī gapʉ diasaberi?

¹⁰ Yu ãārīpererā tīgʉ i ûmʉgue ãārīrārē Ígʉsā ñerō irideare Marípʉ dorero merā kātimasā. Irasirigʉ ï

buadire taugra, msārē irire masidoregu, ārīyupu.
Irasū ārī odo, buadire ārīyupu:

11 —Yu mrē ãsū ãrā: Wāgānugā, mu oyaderore
ākōā, mywa wiigue waaka!

12 Ígū irasū ãrīrī merāta ãārīpererā masaka
íñrō wāgānugā, Ígū oyaderore ãi, waakōāyupu.
Irasiririre ñārā, ñāgka, Marīpre: “Óātaria mu, neõ
ãsū iririnorē ñāñamerā ãārībú”, ãrī, ushyari sīñurā.

*Jesús Levíre siuidea
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

13 Puru Jesús dupaturi ditaru turogue waayupu.
Irogue wārā masaka Ígū puro nerēmakú ñāgú,
Ígūsārē bueyupu.

14 Puru iro ãārādi waa, Alfeo magārē Levi*
wāikugure Ígū moārī taribugue doagure ñāyupu.
Ígū romano marā opre niyeru wajaseabosagu
ãārīyupu. Jesús Ígūrē ñā:
—Náka, yu merā! ārīyupu.

Ígū irasū ãrīmakú pégu, Leví wāgānugā, Ígū merā
waakōāyupu.

15 Jesús Levíya wiigue waamakú ñārā, wārā
niyeru wajaseabosarimasā, gajerā ñerō irirāde
Ígūrē tuyañurā. Levíya wiigue eja, Jesús Ígūsā merā
Ígū buerā merā baa doaníyupu.

16 Jesús Ígūsā merā baa doanímakú ñārā, fariseo
bumarā, Moisés gojadeare buerimasāde Jesús
buerārē ãsū ãrīñurā:

—¿Nasirigu msārē buegu niyeru wajaseabosari-
masā, ñerō irirā merā iiri, baari?

17 Ígūsā irasū ãrīmakú pégu, Jesús ārīyupu:

* **2:14** Leví pe wāi opayupu. Ígūta Mateo wāikuyupu.

—Pūrīrī marīrā kúririmasārē āmabema. Pūrīrikurā gapu īgūrē āmama. Yū: “Ōārā āārā”, ārī gūñarārē siiugu aaribiribu. “Nerō irirā āārā”, ārī gūñarā gapure siiugu aaribá, ārīyupu.

*Jesúre bererimarē sērēñadea
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)*

18 Juan buerā, fariseo bumarāde bererā iriñurā. Irasirirā gajerā masaka Jesús puro eja, īgūrē sērēñañurā:

—Juan buerā, fariseo bumarā buerire tuyarāde Marīpure bāremurā berenama. ¿Nasirirā mū buerā gapu īgūsā irirosū iriberi?

19 Jesús īgūsārē yūjuyupu:

—Sugu mojōsiadi bosenu irimakū, īgū siiuanerā īgū merā āārīrā, berebirikuma.

20 Puru īgūrē gajerā āāmakū, būro būjawereri merā bererākuma.

21 'Masaka maama suríro gasiro merā būguñerē seretúbirikuma. Irasū seretúmakū, maama gasiro īgūsā koeadero puru, tēāneeō, būguñerē wári gobe yeguenemomakū irikoa.

22 Waimurā gasiri merā iridea ajuri būgu ajurigue maama igui dekore diribirikuma. Irasū dirimakū, maama igui deko pāmu, būgu ajuro sērāturabiri, ooreakōākoa. Irasiriro igui deko, ajurode kōmokoa. Irasirirā maama igui dekore maama ajurogue diriro gāāmea, ārīyupu[†].

[†] **2:22** Fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā iripoegue marā iriunadeama bueri, maama bueri merā buemorēdūamakā īgū, irasū ārīyupu Jesús.

*Siuñajärñu ãärñmakü, Jesús buerā trigo yerire tärñdea
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)*

23 Sunu, judío masaka siuñajärñu ãärñmakü, Jesúس trigo otedero watope waamakü, īgü buerā trigo yerire tärñ, koro, baawägäñurä‡.

24 Fariseo bumarã, Jesúś buerā irasirimakü īärã, Jesúre ãrñurä:

—Íäka! ¿Nasirirã siuñajärñurë moädorebirikerepuru, mu buerā irasü yári?

25 Jesúś īgüsärë yujuypu:

—¿Iripoegue opu David īgü merämarã merã uaboagu, īgü irideare buebiriri?

26 Īgü merämarã merã Marípuya wiigue ñajää, Marípu iürö peyari pã duparure baadi ãärñmí. Abiatar paía opu ãärñripoe irasiridi ãärñmí. Marípua paía ãärñmerärë: “Iri pã duparure baabiriköäka!” ãridi ãärñmí. David gapu paí ãärñbirikeregü, irire baagu, Marípu iürö īgü dorerire tarinugägü meta iridi ãärñmí, ãrñyupu.

27 Irasü ãrñodo, ãsü ãrñyupu doja:

—Iripoegue Marípua masakaya ãärñburire siuñajärñurë īgüsärë pídi ãärñmí. Masaka gapu inunorë īgüsä iriburire doremasibema.

28 Yü ãärñpererä tígü ãärñsä, siuñajärñurë masakare gajino īgüsä iriburire doremasä, ãrñyupu Jesúś.

---

‡ **2:23** Deuteronomio 23.25: Moisés gojadea pügue ãsü ãrñ gojasüdero ãärñbá: “Sugu masaku gajiguya pooegue waagü, īguya mojörí meräta trigo yerire tärñ, koro, baaburo. Wiirimají merã diti ãäabiriköäburo”, ãrñ gojasüdero ãärñbá.

3

*Jesús mojō diíweredire taudea
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)*

¹ Gajinu Jesú斯 judío masaka nerērī wiigue ñajāyupu doja. Iri wiigue sugu masaku diayema mojō gapu diíweredi ãārīyupu.

² Fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā Jesúre ñāduripítuya: “Siuñajārīnu ãārā, irasirirā ñī mojō diíweredire ñgū taumaku ñgūrē weresārā!” ãrī gūñañurā.

³ Jesú斯 mojō diíweredire:

—Wāgānugā, masaka ñürōgue ejanugāgā aarika! ãrīyupu.

⁴ Irasū ãrī odo, gajerā iri wii ãārīrārē ãsū ãrī sērēñayupu:

—¿Siuñajārīnārē Marīpu marīrē ñeénorē iridoreyuri, õārīrē, o ñerīrē, masakare taurire, o wējērīrē?

Ígūsā gapu ñgūrē yujbiriñurā.

⁵ Irasirigu Jesú斯 ñgūsārē guari merā ñāyupu. Ígūsā pémasíduabirimaku ñgū, bujawereyupu. Irasirigu mojō diíweredire:

—Muya mojōrē soeoka! ãrīyupu.

Ígū irasū ãrīmaku pégu, soeoyupu. Ígū soeomaku, ñgūya mojō õākōäyuro.

⁶ Irire ñārā, fariseo bumarā iri wiigue ãārānerā wiria, Herodes merāmarā merā nerē: “¿Nasirisīā, marī ñgūrē wējērākuri?” ãrī gāme wereníñurā.

Jesús ditaru t̄rogue wárā masakare buedea

⁷ Jesú斯 gapu ñgū buerā merā ditaru t̄rogue waakōäyupu. Gajerā masaka Galilea niku marā wárā ñgūrē t̄uyañurā.

8 Judea nikū marā, Jerusalén marā, Idumea nikū marā, dia Jordán wāikudiya gaji koepu marā, gajerā Tiro, Sidón wāikuri makārī turo marāde Jesús iriri kerere pérā, īgūrē īārā ejañurā.

9-10 Jesús wárā pūrīrikurārē taugu iriyupu. īgū irasū taumakū īārā, aārīpererā pūrīrikurā īgū purogue ejanugāñurā īgūrē moañamurā. Irasirigu, īgūsā wárāgora aārīmakū īāgū, Jesús īgū buerārē suru doódirure āmudoreyupu, masaka īgūrē kūñarōgāgora ejanugābirikōāburo, aārīgū.

11 Wātēa īgūrē īā, īgū īūrō ñadukupuri merā ejamejā:

—Mu ûmugasigue marā Opu magū aārā, aārī gainíñurā.

12 īgūsā irasū aārīmakū, Jesús wātēärē turaro merā:

—Yaamarē werenímerāta! aārīyupu.

Jesús pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā īgū buedoregu pímurārē beyedea

(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13 Gajinu Jesús buúru wekague marīa, īgū gāñamerārē siiuyupu. īgū siiumakū pé, īgū puro nerēñurā.

14 Irasirigu Jesús pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejarā īgū merā aārīmurārē, Marīpuya kerere īgū buedoremurārē beyeyupu.

15 īgūsārē īgū turarire sīyupu, pūrīrikurārē tau, wātēa masakare ñajānerādere béoziuburo, aārīgū.

16 Asū wāikurā aārīñurā: Simón wāikugu aārīyupu. īgūrēta “Pedro” wāiyeyupu Jesús.

17 Gajigʉ Santiago, īgū pagʉmu Juan īgūsā Zebedeo wāikʉgu pūrā ãārīñurā. Jesús īgūsārē “Boanerges” wāiyeyupʉ. “Boanerges”, ãrīrō: “Bupua masā”, ãrīduaro yáa.

18 Gajerā: Andrés, Felipe, Bartolomé*, Mateo, Tomás, Santiago ãārīñurā. Santiago, Alfeo magʉ ãārīyupʉ. Gajerā: Tadeo, Simón ãārīñurā. Simón, celote wāikʉri bumʉ ãārīyupʉ.

19 Gajigʉ Judas Iscariote wāikʉgu ãārīyupʉ. īgūta Jesúre wējēduarāguere īgūrē īmubu ãārīyupʉ.

*Jesúre: “Wātī turari opami”, ãrī werewhadea
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)*

Pʉru Jesús īgū buerā merā su wiigue ñajāyupʉ.

20 Dupaturi wárā masaka īgū puro nerēñurā doja. Irasirigʉ Jesús, īgū buerā merā baamasibiriyupʉ.

21 Jesúya wererā irasū waáríe pérā: “Niārōtārīakōákumi”, ãrīñurā. Irasirirā gajerogue īgūrē ãādaduarā ejadiñurā.

22 Gajerā Moisés gojadeare buerimasā Jerusalēgue merā aaranerā ãsū ãrīñurā:

—Íi, wātēa opʉ Beelzebú ñajāsūdi ãārīmi. Irasirigʉ Beelzebú turari merā wātēärē bēowiumi, ãrīñurā.

23 īgūsā irasū ãrīmakū pégu, Jesús masakare siiu, su keori merā ãsū ãrī wereyupʉ:

—¿Nasirigʉ Satanás īgū basita bēowiubokuri?

24 Su nikū marā īgūsā basi dʉkawari gāmekēärā, pereakōákuma.

* **3:18** “Bartolomé”, ãrīrō: “Tolomé magʉ”, ãrīduaro yáa. īgūta Natanael wāikʉgu ãārīdi ãārīmí. San Juan 1.43-51: Jesús Natanaere siudea kere ãārā.

25 Su wii marā īgūsā basi dūkawari gāmekēārā, pereakōākuma.

26 Satanás īgūyarā merā dūkawari gāmekēāgū, īgū basita yuwarikudijakōākumi.

27 'Neō sugu masaku, turaguya wiire īgūrē siaphororibirikeregū, īgū oparire ēmagū ñajāmasibirkumi. īgūrē siadero purugue merē īgūyare ēmamasikumi, ārīyupu. Jesús wātī nemorō turagu āārā, ārīgū, irasū ārīyupu.

28 Purū āsū ārīnemoyupu:

—Musārē diayeta werea. Marīpu āārīpereri masaka ñerō iririre, īgūsā ñerō ārī wereníridere kātimasimī.

29 Ōagū deyomarīgūrē īgūsā ñerō ārī werenímakū tamerārē neō kātibirkumi. Irasū waja opanikōārākuma, ārīyupu.

30 īgūsā īgūrē: “Wātī ñajāsūdi āārīmi ॥”, ārī werewuari waja irasū ārīyupu Jesús.

*Jesús pago īgū pagupūrā merā īgūrē īāgō ejadea
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)*

31 īgū iro āārīripoe Jesús pago, īgū pagupūrā merā ejayupo. īgū āārīrī wii disipurogreta ejanugāja, iro āārīrārē Jesúre siudoreñurā.

32 Irasirirā Jesús puro doarā īgūrē ārīñurā:

—Mupo, mu pagupūrā disipu rogue mārē āmarā ejañurā.

33 Jesús gapu āsū ārīyupu:

—¿Noā āārīrī yupo, yu pagupūrā?

34 Iriré ārī odo, īgū puro doarārē īā, āsū ārīyupu:

—Íisā, yupo, yu pagupūrā irirosū āārīma.

35 Marīpu gāāmerīrē irirāno, yu pagumu, yu pagumo, yupo irirosū āārīma, ārīyupu.

4

*Jesús oterimasă keori meră buedea
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)*

¹ Gajină Jesús ditaru tărogue buenăgăyupă doja. Masaka wără īgă puro nerăñură. īgăsă wără nerăñmakă īă, Jesús doódirugue măriñajăa, eja doayupă. Masaka īmiparogue dujanăgăñură īgă buerire pémură.

² Irasirigă wári keori meră īgăsără āsă āră bueyupă:

³ —Oărăo péka! Sugă oterimasă īgă oterire otegă waakumi.

⁴ īgă irire meéwasiriwăgămakă, gaji yeri maague yurikoa. Iro yuriadea yerire miră eja, baapeokăkuma.

⁵ Gaji yeri ătăyerikărogue yurikoa. Iro nikă sîmerĕrăgă ăărămkă, iri yeri mata puriadikoa.

⁶ Puriñajădi, pură abe asimakă nugără marăsă, ăna, boakăkuma.

⁷ Gaji yeri pora watopegue yurikoa. Pora gapă puritarimăriă, iro yuridea yerire wăjăkăkuma. Irasiriro dăka marărită boakăkuma.

⁸ Gaji yeri ăără nikăgue yurikoa. Iri yeri puri, masă, ăărădă dăkakăkuma. Suñu treinta yeri, gajină sesenta yeri, gajină cien yeri dăkakăkuma, ărăyupă.

⁹ Irire were odo:

—Gămipără opără, yă wererire păduripăka! ărăyupă Jesús.

*Jesús bueră īgără: “¿Nasirigă keori meră bueri?”
ărăsărăñadea
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

10 Masaka waadero p̄uru, Jesús suḡata ãār̄imakã ñārā, īḡu buerā pe mojōma pere su gubu peru pérēbejarā, gajerā īḡu merā ãār̄irāde iri keori merā bueadeare:

—¿Naásū ãr̄idharo iriari, ḡhare m̄u bueadea? ãr̄iñurā.

11 Irasū ãr̄imakã pégu, Jesús īḡusārē ãr̄iyupu:

—Mar̄ipu īḡuyarārē doregu ãār̄irīrē iripoegue mas̄ibirideare muśārē mas̄imakã yámi. Yū gajerārē īḡurē buremumerā gap̄ure keori merā dita buea.

12 Irasirirā Mar̄ipu iririre ñākererā, ñāmas̄ibema. ëḡuyare pékererā, ðārō pémas̄ibema. Mar̄ipu, ëḡusā ñerō iriri gap̄ure pirimakã ñāḡu, kātibokumi, ãr̄iyupu.

Jesús oterimasū keori merā īḡu bueadeare: “Ásū ãr̄idharo yáa”, ãr̄i weredea

(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

13 Jesús gaji ëḡusārē ãr̄inemoyupu doja:

—¿Muśā, iri keori merā yū bueadeare pémas̄iberi? Irire pémas̄imerā, ¿nasiri gaji gap̄ure pémas̄iboki?

14 Mar̄ipuya kerere weregu, oteri yerire otegu irirosū ãār̄imi.

15 Surāyeri masaka b̄uriri maa irirosū ãār̄ima. Mar̄ipuya kerere péadero p̄uru, oteri yeri iri maague yuridea yerire mirā baapeoderosū, wātēa opu Satanás aari, ëḡusā péadideare ëmapeokðāmi.

16-17 Gajerā masaka ûtāyerikuri yeba irirosū ãār̄ima. ëḡusā Mar̄ipuya kerere us̄ayari merā péma. Irire pékererā, oteri yeri ûtāyerikurogue yuriadero p̄uru, puri nugūrī puriñajābiriderosū waama. Irasirirā mérōgā p̄uru ëḡusā Mar̄iphyare péduari

waja gajerā īgūsārē ñerō irimakā īärā, o ñerō tarirā, īgūsā péadeare pirikōāma.

18 Gajerā masaka porakuri yeba irirosū āārīma. Marīpuya kerere péma. Irire pékererā, oteri yeri porakurogue yuriadero pūru, pora gapu puritarimurā wējēderosū,

19 i ūmu ma gapure buro gūñarikuma. “Wári oparā õärō āārīrāko”, ãrī gūñarī, gajinorē buro gāāmenemorī Marīpuya kerere péadideare kātimakū yáa. Otediñu duka marīdiñu irirosū dujama. Irasirirā Marīpuyare iribema.

20 Gajerā masaka õärī nikū irirosū āārīma. Marīpuya kerere õärō péduripíma. “Óāgoráa”, ãrī, Marīpuyare õärō yáma. Irasirirā otediñu wári dükakurosū āārīma. Surāyeri treinta yeri, gajerā sesenta yeri, gajerā cien yeri dükakurosū āārīma, ãrīyupu Jesús.

Jesús sīāgodiru keori merā buedea

(Mt 5.15-16; Lc 8.16-18)

21 Gaji Jesús ãrīnemoyupu doja:

—Masaka sīāgodirure ãia, dupa kūma dokague, o kārīrō dokaguedere pībirikuma. Ubu gapu ūmarōgue siukuma, õärō sīāgoburo, ãrīrā.

22 Masaka īāberogue duripídeare sīāgorogue īāmasīrō irirosū āārīpereri masaka masībirideare masīsūrokao. Irasiriro yayeedea irirosū neō āārībirikoa.

23 Gāmipūrī oparā, yu wererire õärō péduripíka!

24 Irasū ãrī odo, ãsū ãrīnemoyupu doja:

—Musā périre õärō pémasīka! Mérōgā pémasīduarā, mérōgā pémasīrāko. Wáro pémasīduarā, wáro pémasīrāko. Marīpu

Íg̃aya kerere m̃asā pémas̃id̃uaropā pémas̃ir̃rē s̃ig̃ukumi. Irasū ãär̃imakū, wáro pémas̃id̃uarar̃rē s̃inemogukumi.

²⁵ Irasirig̃u Íg̃aya kerere õärō pémas̃ir̃rē wári pémas̃ir̃rē s̃inemogukumi. Gajerā pémas̃imerā gap̃ure Íg̃asā pémas̃adideare ēmas̃ur̃ákuma. Irasirirā neõ pémas̃imerā ãär̃ir̃ákuma, ãr̃iyup̃u.

Oteri mas̃ar̃i keori merā buedea

²⁶ Irasū ãr̃i odo, gaji keori merā bueyup̃u doja:
—Mar̃ip̃u Íg̃ayarar̃rē doreri ãsū ãär̃ā. Sug̃u masak̃u Íg̃aya pooegue oteri yerire meéwasirig̃u irirosū ãär̃ā.

²⁷ Íg̃u irasū meéwasiriadero p̃ur̃u, ñami merā kãr̃ikumi. P̃ur̃u boyoripoe yobekumi. Ùmar̃i, ñamir̃i tarikoa. Íg̃u oteadea yeri puri masāko. Íg̃u gap̃u irire: “Irasū waakoa”, ãr̃i mas̃ibirikumi.

²⁸ Iri yeri yeba poekague ãär̃is̃iā, puri, p̃ur̃i wirip̃orori, p̃ur̃u dupañer̃ig̃ā wiri, d̃uka yeri deyoakoa. P̃ur̃ugue pama õärō d̃uka b̃uribejakoa.

²⁹ Iri b̃uribaja odomak̃u ïā, Íg̃ar̃e moâboerar̃rē irire sea duripímur̃ar̃e iriukumi, ãr̃iyup̃u Jesús.

Jesús mostaza wãik̃ari yeg̃ā puri mas̃adea keori merā buedea

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Irasū ãr̃i odo, gaji ãr̃inemoyup̃u doja:
—Mar̃ip̃u Íg̃ayarar̃rē doreri, ¿ñeéno irirosū ãär̃ikuri? ¿Ñeéno keori merā weregukuri?

³¹ I irirosū ãär̃ā. Suye oteriye mostaza wãik̃ari yeg̃ar̃e oterosū ãär̃ā. Iri oteri yeg̃ā ãär̃ipereri oteri yeri nemorō mér̃i yeg̃ā ãär̃ā.

³² Irasū ãär̃ikerero, otemak̃u, p̃ur̃u yuk̃u wádi d̃up̃ari padi masāko. Irasirirā mirā irig̃u

düpärigue, yʉsʉrogue ũgʉsāya surí suakuma, ãrãyupʉ Jesúś ũgʉ buerãrẽ, ũgʉsã merã ãärñrãdere.

*Jesúś masakare keori merã buenadea
(Mt 13.34-35)*

³³ Jesúś masakare ãsūn buenayupʉ. Marípʉya kerere weregu, wári keori merã masaka pémasírõgueta buenayupʉ.

³⁴ ũgʉsãrẽ buegu, keori merã dita buenayupʉ. ũgʉ buerã merã dita ãärñgʉ gapʉ: “Ãsū ãrñduaro yáa iri”, ãrñ werenayupʉ ũgʉsãrẽ.

*Jesúś mirū, makürře toemakã iridea
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)*

³⁵ Jesúś masakare oteri keori merã bueadeanʉ naímejãripoe ũgʉ buerãrẽ ãsū ãrãyupʉ:

—Náka, ditaru sikoepʉgue taribujarã!

³⁶ ũgʉ irasū ãrñmakã pé, masakare seretu, ũgʉ sãñadea doódirugue mʉrñajãa, ũgʉrẽ ãi taribujakóãñurã. Gajerã gaji doóriduparu merã wapikwãgãñurã.

³⁷ ũgʉsã taribujaripoe mirū bʉro waa, makürř ũgʉsãya doódirure páñajãmíüakóãdiyuro. Bʉro goero waayuro ũgʉsãrẽ.

³⁸ Jesúś gapʉ wejaturoma doaripېrõgue peyari gasiro merã õotú kãrñbejakóãyupʉ. Irasirirã ũgʉ buerã ũgʉrẽ ãsū ãrñ yobeñurã:

—¿Guare buegu, mu iãberi? Marí mirñmurã yáa, ãrññurã.

³⁹ ũgʉsã irasū ãrñmakã pégu, Jesúś wãgãnhagã, mirürře, makürřidere toedoreyupʉ:

—Iropäta, toeaka! ãrãyupʉ. ũgʉ irasū ãrñmakã, mirū, makürř bʉro waadea toedijapereakóãyuro.

- 40** Puru Jesús Ígú bueráré áríyupu:
 —¿Nasirirá güiri musá? ¿Yure báremurí opaberi
 dapa musá iropá güirá?
41 Ígúsá gapu buro guka, ású árí gáme
 werenínurá:
 —¿Ñeémano masaku áárríí? Mirú, makúriígueta
 Ígúré tarinugábea, árínurá.

5

*Jesús Gerasamuré wátéa ñajáneráré béowiudea
 (Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)*

- 1** Jesús Ígú buerá merá ditarure taribuja, Gerasa*
 maráya nikúgue ejayupu.
2 Jesús doódirugue áárrádi majánugáripoe sugu
 masaku wátí ñajásudi, maságoberi watopegue
 áárrádi Jesúre bokatíryupu.
3 Ígú maságoberi watopegue áárrígú áárríyupu.
 Neo sugu Ígúré púguburi merá, kómedari merádere
 siapímasíbiriñurá.
4 Wári Ígúya guburire, mojórdere kómedari
 merá siapínadiñurá. Ígúsá siapíriku, Ígúsá
 siadeadarire túåtawasiri béonokóayupu. Neo sugu
 Ígúré tarinugámasíbiriñurá.
5 Ùmuriku, ñamiriku buurígue, maságoberi
 watopegue gainígorenayupu. Ígú basita ütáyeri
 merá Ígúya dupure pá kámitúnayupu.
6 Jesúre yoarogueta íägú, ûmawágári, Ígú ïüró
 ñadukpuri merá ejamejáyupu.
7-8 Jesús áríyupu:
 —Wátí, mu ñajádire wirika!

---

* **5:1** Gerasa, Gadara wáikuri makári Decápolis wáikuri nikúgue
 áárryuro.

Irasū ãrīmakū pégu, buro gainírī merā ãsū ãrīyupu:

—Jesús, ûmugasigue ããrīpererā nemorō turagü magü, ¿nasiribu yári mu yure? Mupu ûmugasigue ããrīgū péuro mure sérēa. Yure poyerikumakü iringirikóaka!

⁹ Jesús ïgûrē sérēñayupu:

—¿Naású wâikuri mu?

—Wárā ããrā gaa. Irasirigü Legión wâikua yu, ãrīyupu.

¹⁰ Irasú ãrī odo, Jesúre buro sérēyupu doja:

—Guare i nikûrē béowuibirikóakal ãrīyupu.

¹¹ Iro buúru puero wárā yesea ãma baarā iriñurā.

¹² Ígüsârē ïärā, wâtēa Jesúre sérēñurā:

—Guare yeseguere ñajâdoregu iriuka!

¹³ —Jáu, Ígüsârêta ñajârā waaka! ãrīyupu Jesúr wâtêärê. Ígú irasú ãrīmakü, masaküguere ããrânerâ wiria, yesea dos mil ããrîrârê ñajâñurâ. Ígüsâ ñajâmakü, yesea ûma mirêbuáa, ditarugue meébia dijáa, mirí boaperekökâñurâ.

¹⁴ Irasú waamakü ïärâ, yesearé korerimasâ guakari merâ ûmadujáa, Ígüsâya makâ marârê, iri makâ turo marâdere wererâ waañurâ. Ígüsâ weremakü pérâ, masaka ããrîpererâ: “¿Naású waáayuri?” ãrî, ïärâ ejañurâ.

¹⁵ Jesúr puero ejarâ, wâtēa ñajâsüdi ããrâdire iro doagüre ïäñurâ. Suríro sâñadi, õârõ pémasírî merâ ãrîyupu. Masaka Ígûrê ïärâ, buro güiñurâ.

¹⁶ Jesúr masaküre wâtêärê béowiuadeare ïânerâ yesearé waadeadere wereñurâ.

¹⁷ Irire pérâ, Gerasa marâ Jesúre: “Waaka guaya nikûrê!” ãrîñurâ.

18 Ígūsā irasū ãrīmakū pégu, Jesús doódirugue mürñajāyupu. Ígū mürñajāmakū, wātēa ñajāsūdi ãärādi Jesúre: “Yuhde mu merā waadukoa”, ãrī sérēadiyupu.

19 Ígū irasū ãrīmakū pégu, Jesús ígūrē ãsū ãrīyupu:
—Yuhde merā waabirikōaka! Muya wiigue goe-
dujáaka! Mürē mu Opu ðärō iriadeare, Ígū bopoñarī
merā ïādeare maya wii marārē weregu waaka!
ãrīyupu.

20 Ígū irasū ãrīmakū pégu, Decápolis[†] wāikugogue
waa, iroma makārī marārē ãärípereri Jesús ígūrē
irideare werenugāyupu. Ñadukupuri Ígū wererire
pérā, péguakakōñurā.

*Jesús Jairo magōrē, gajego nomeõ Ígūya suríore
moñagōrē taudea*

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Jesús Geresa marāya nikūgue ãärādi
doódirugue mürñajāa, gaji koepugue taribu-
jakōyupu. Ígū irogue ejamakū ïā, ditaru t̄rogue
wárā masaka Ígū puro nerēñurā.

22 Ígū irogue ãäríripoe sugu judío masaka
nererī wii oparā merāmū Jairo wāikugu ejayupu.
Jesúre ïágū, Ígūya guburi puro ñadukupuri merā
ejamejāja, Ígūrē buro sérēyupu:

23 —Yuhde magō kōmobogue iriamo. Muya mojōrī
merā ñapeo, igore taugu aarika! Mu irasirimakū,
okagokumo, ãrīyupu.

[†] **5:20** Geresa, Gadara wāikari makārī Decápolis wāikari nikūgue
ãärīyuro.

24 Ígū irasū ãrīmakū pégū, Jesús ígū merā waayupu. Ígū waamakū, wárā masaka ígūrē kẽñarõgā tuuyañurā.

25 Ígūsā watopegue sugo nomeō pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari bojorigora dí wiriri merā pūrīrikugó ãärīyupo.

26 Wárā kúririmasā igore kúrikerepuru, neō taribiriyuro. Igo niyeru opadideare ãärīpereri ígūsārē wajaripeokerekuru, sōō gapu buro waayuro.

27-28 Igo, Jesús pūrīrikurārē taurire péyupo. Irasirigo masaka watopegue waa: “Ígūya surírore yu moãñamakū, pūrīrī yure tariroko”, ãrī gũñarī merā, Jesús pürupu gapu ejanugā, ígūya surírore moãñayupo.

29 Mata igo dí wiriadea tariakōãyuro. “Yure pūrīrī tarikoa”, ãrī péñayupo.

30 Igo moãñamakāta, Jesús ígū turaro merā sugo pūrīrikugore tauadeare masíkōãyupu. Irasirigu masakare gãmenugā īā:

—¿Noã yaa surírore moãñarī? ãrīyupu.

31 Ígū irasū ãrīmakū pérā, ígū buerā ígūrē ãrīñurā:

—¿Mū īāberi? Wárā masaka mārē kẽñarõgā tuuyama. ¿Nasirigu ígūsārē: “¿Noã yure moãñarī?” ãrī sērēñarī?

32 Jesús gapu masaka ãärīpererārē īāyupu, ígūrē moãñadeore īābokabu.

33 Jesús igo pūrīrikuri tariadeare masímakū īā, güi naradari merā ígūya guburi puro ñadukupuri merā ejamejā, ãärīpererire diaye ãrīrī merā werepeokōãyupo.

34 Jesús igore ãrīyupu:

—Mʉ yure bʉremurī opáa. Irasirigo mʉ pūrīrikʉrire tausūa. Ɂʉsayari merā waaka! Mʉ pūrīrikʉadea tariakōāa, ãrīyupʉ.

35 Jesú斯 irasū ãrīripoe Jairoya wiigue ãārānerā ejañurā:

—Mʉ magō kōmoakōāmo. Iropāta marīrē buegʉre garibonemoka! ãrīñurā.

36 Ígūsā irasū ãrīkerepʉrʉ, Jesú斯 Jairore ãsū ãrīyupʉ:

—Güibirikōāka! Bʉremurī opaka yure!

37 Irasirigʉ Jesú斯 masakare: “Aaribirikōāka!” ãrī, Pedro, Santiago, Ígū pagʉmʉ Juārē siiu, Jairoya wiigue Ígūsā merā waayupʉ.

38 Iri wiigue ejagʉ, wárā masaka bʉro bʉsuro orerārē bokajayupʉ.

39 Jesú斯, wiigue ñajāa, Ígūsārē ãsū ãrīyupʉ:

—¿Nasirirā mʉsā iropā bʉsuro oreri? Igo majīgō boabemo. Kãrīgō yámō.

40 Ígū irasū ãrīmakū pérā, Ígūrē bʉriñurā. Irasirigʉ Jesú斯 ãārīpererārē wiriadoreyupʉ. Ígūsā wiriadero pʉrʉ, majīgō pagusāmarārē, Ígū merāmarārē igo peyarogue siiu ñajāyupʉ.

41 Ñajāja, igoya mojōrē ñeā, igore:

—Talita, cumi, ãrīyupʉ. “Talita, cumi”, ãrīrō: “Majīgō, wāgānʉgāka!” ãrā”, ãrīdʉaro yáa.

42 Ígū irasū ãrīmakūta, majīgō wāgānʉgā, waa-masīyupo. Igo pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari bojori opago ãārīyupo. Masaka, igo masāmakʉ ñārā, ñāgukatariakōāñurā.

43 Jesú斯 gapʉ Ígūsārē turaro merā:

—Igo masādeare gajerārē werebirikōāka! ārīyupu. Irasū ārī odo, igo pagusāmarārē: “Igore baari ejoka!” ārīyupu.

6

*Jesús Nazaretgue goedujáadea
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)*

¹ Puru Jesús iro āārādi īguya nikūgue goedujáayupu. īgū buerāde īgū merā waañurā.

² Judío masaka siuñajārīnū āārīmakū, Jesús īgūsā nerērī wiigue ñajāa, masakare buenugāyupu. Wárā masaka iro āārīrā īgū buemakū pérā, pégakakōāñurā:

—¿Noógue bueyuri ñi iropā masibū? ¿Noā īgūrē iropā masírīrē sīyuri, īgū turari merā iri īmuburire?

³ Íi taboa merā gajino irigu āārīmi. María magū, Santiago, José, Simón, Judasā tīgū āārīmi. īgū pagupūrā nomede ðō marīya makāta āārīma, ārī gāme wereníñurā īgūsā basi. Irasirirā īgūrē būremudabiriñurā.

⁴ Jesús gapu īgūsārē ārīyupu:

—Āārīpererogue sugu Marīpuya kerere weredupuyugure gajerā būremuma. īguya nikū marā, īguya wererā, īguya wii marā gapu īgūrē būremubema, ārīyupu.

⁵ Irasirigū iro āārīgū, wári Marīpū turari merā iri īmubiriyupu. Surāyerita pūrīrikurārē īguya mojōrī merā ñapeo tauyupu.

⁶ Iro marā īgūrē būremubirimakū īāgū, gukatariakōāyupu. Puru iri makā tūroma makārī marārē buegu waayupu.

*Jesús īgū buerārē buedoregu iriudea
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)*

⁷ Irasirigu Jesús īgū buerā pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejarārē siii neeō: “Yu turari merā wātēa masakare ñajānerārē béoziurā waaka!” ārī, īgūsā āārīpererārē pērā dita dukawa iriuyupu.

⁸ Īgūsārē iriugu, gajino baari, aju, niyeru āādorebiriyupu. Īgūsā tuari yuku direta āādoreyupu.

⁹ Īgūsā sāñarī merā dita waadoreyupu. Gaji īgūsā surí sāñaburi āādorebiriyupu.

¹⁰ Åsū ārīyupu:

—Sugu mūsārē ðārō bokatīrīñeāmakū, īgūya wiita dujaka! Iri makārē wiri waarague iri wiire wirika!

¹¹ Su makā marā mūsārē gāāmebirimakū īārā, mūsā werenírīrē péduabirimakū īārā, iri makārē tariwāgā, iri makāma nikūwera mūsāya guburigue tuadeare mojēbéokōka! Īgūsā mūsārē gāāmebiri waja irasirika, īgūsārē Marīpu wajamoāburire pémasiburo, ārīrā! Yu mūsārē diayeta werea. Marīpu āārīpererā ñerārē wajamoārīnu ejamakū, Sodoma, Gomorra marārē wajamoārō nemorō īgūsārē wajamoāgukumi, ārīyupu.

¹² īgū irasū ārādero pāru, waakōāñurā. Waa, masakare: “Mūsā ñerō irideare bujawereka! Mūsā gūñarīrē gorawayuka!” ārīñurā.

¹³ Irasū āārīmakū, wárā wātēa masakare ñajānerārē béoziurā. Wárā pūrīrikurārē uye merā wākā, tauñurā.

*Juan masakare wāñyerimasū boadea
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)*

14 Aãrãperero marã masaka Jesùs ïgã iriri kerere péseyakõãñurã. Herodes, Galilea nikũ marã opãde péyupu. Irire pégã, ãsã ãrãyupu:

—Juan masakare wãiyerimasã boadigue masãdi ããrãkumi. Irasirigu turari merã wári iri ïmurïrẽ irikumi, ãrãyupu.

15 Gajerã gapu ãrãñurã:

—Ígã, Elías iripoegue Marípuya kerere weredupuyudi ããrãkumi.

Gajerã ãrãñurã:

—Ígã, sugu iripoeguemu, Marípuya kerere weredupuyudi irirosã ããrãgã ããrãkumi, ãrãñurã.

16 Herodes irire pé, ãsã ãrãyupu:

—Ígã, Juan ããrãkumi. Yu ïgûrëta ïgûya dipurure dititâdorebu. Daporare dupaturi masãkumi doja, ãrãyupu.

17-18 Juan boaburi dupuyuro Herodes ïgã pagumu Felipe marãpore êma, igore marãpokudi ããrãmí. Igo Herodías wãikudeo ããrãmó. Ígã irasirimakã ïã, Juan Herodere:

—Mu pagumu marãpore marãpokugu, Marípua dorerire tarinugãgã yáa, ãrãdi ããrãmí. Ígã irasã ãrãrã waja Herodes ïgûyarã ûmarë Juãrë peresu iridoredi ããrãmí.

19-20 Herodías gapu Juãrë pûrñsûgã ïâdeo ããrãmó. Irasirigo ïgûrë wêjëdûadeo ããrâdim. Herodes gapu Juãrë: “Oãrãrã irigu, oãgã ããrãmí”, ãrã gûña, bûremurã merã ïgûrë güidi ããrãmí. Juan weremakã pégã, buro gûñarikudi ããrãmí. Irasã gûñarikukeregã, usayari merã ïgã wererire pédi ããrãmí. Irasirigu ïgûrë wêjëdorebiridi

ãārīmí. Irasirigo Herodías ïgūrē wējēduakerego, wējēdoremasibirideo ãārīmó.

21 Puru Herodías ïgūrē wējēduadeo ãārīsīā, õārō bokadeo ãārīmó. Herodes ïgū deyoadeanu ãārīmakū, ïgūya nikū marā oparārē, ïgūyarā surara oparārē, gajerā Galilea marā oparādere siiu, ïgūsā merā bosebaadi ãārīmí.

22 Ígū siiuanerā merā baari taribugue baaripoe Herodías magō ñajāa, ïgūsā ïürō baya ïmudeo ãārīmó. Igo baya ïmumakū ñārā, Herodes, ïgū siiuanerāde usuyanerā ãārīmá. Irasirigu Herodes igore ãrīdi ãārīmí:

—Mu gāámerenorē sērēka yure! Mu sērērīrē murē sīgura, ãrīdi ãārīmí.

23 Irasirigu iro ãārīrā péuro: “Ãrigatoro marīrō mu sērērōsūta murē sīgukoa. Yu opari, yaa nikū ãārīrī deko ejatuaropā murē sīgukoa”, ãrīdi ãārīmí.

24 Ígū irasū ãārīmakū pégo, igo pago puru waa, sērēñadeo ãārīmó:

—¿Ñeénorē sērēgokuri yu?

—Juan masakare wāíyerimasuya dipurure sērēka! ãrī yujudeo ãārīmó.

25 Igo pago irasū ãārīmakū pégo, mata opu Herodes purogue waa, ïgūrē ãrīdeo ãārīmó:

—Daporata Juan masakare wāíyerimasuya dipurure dítitá, soropa wáripa merā sīmakū gāámekoa.

26 Igo irasū ãārīmakū, opu Herodes buro bujaweredi ãārīmí. Ígū siiuanerā péuro: “Mu sērērīrē murē sīgura”, ãrādi ãārīsīā, gūyasīrīgū, igore: “Mu sērērīrē sībirikoa”, ãrīmasibiridi ãārīmí.

27 Irasirigʉ mata ūgāyagʉ surarare peresu iriri wiigue Juāya dipurure dititá ãwāgāridoregʉ iriudi ãārīmí.

28 Irasirigʉ surara irogue waa, Juāya dipurure dititá, soropa merā ãāadi ãārīmí. Āija, Herodías magōrē wiadi ãārīmí. ūgū igore iripare wiamakʉ, ñeā, igo pagore ãā sīdeo ãārīmó.

29 Juan buerā ūgārē waadea kerere pérā, irogue waa, ūgāya dupare ãwāgā, yáafñurā.

*Jesús cinco mil ãmarē baari ejodea
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

30 Jesús ūgāyare buedoregʉ iriuanerā ūgū puro goedujajarā, ūgūsā iriadeare ūgūsā masakare bueadeare werepeokðāñurā.

31 ūgūsā goedujajadero pʉru, wárā masaka ūgūsā puro gāmeñajärā ejañurā. Irasirirā Jesús buerā baamasibiriñurā. Irasirigʉ Jesús ūgūsārē:

—Náka, marī dita masaka marīrōgue siuñajärā! ãrīyupu.

32 Irasirigʉ Jesús ūgū buerā merā doódirugue murññajāa, ūgūsā dita masaka marīrōgue waakðāñurā.

33 ūgūsā waamakʉ ãärā, wárā masaka Jesúre ñāmasññurā. Irasirirā ãārīpereri makārī marā maague waa, Jesús ejaburogue ûmajasiañurā.

34 Jesús doódirugue sāñadi majānugāja, wárā masakare ãayupu. ūgūsārē ãágū: “Ílsā oveja sugʉ ūgūsārē koregʉ opamerā irirosū ãārīma”, ãriñ gūñayupu. Irasirigʉ ūgūsārē bopoñarī merā ãā, wári buenugāyupu.

35 Ñamika ãārīmakʉ, Jesús buerā ūgū puro waa, ūgārē ãrīñurā:

—Óõ masaka marĩrõgue ããrã. Ñamikague ããrñsiáa.

36 Irasirigʉ masakare waadoreka! Makãrígue, makãrĩ t̄romá wiirigue baari wajarirã waaburo. Marĩ õõguere baari opabea, ãrññurã.

37 Jesús gapʉ:

—Muſā ïgūsārẽ baari sīka! ãrñyupʉ.

Ígū irasū ãrñmakẽ pérã:

—¿Gua ígūsā baaburire wajarirã waamakã gãämekuri? Ígūsā baaburi doscientos nãrĩ moã wajataropã wajakuroko, ãrññurã.

38 Jesús ïgūsārẽ ãrñyupʉ:

—¿Diíkʉ pã duparu opari muſā? Íãrã waaka!

—Já, ãrĩ, baarire Íãrã waa:

—Su mojõma pã duparu ããrã, waaí pérata ããrñma, ãrññurã.

39 Irasirigʉ Jesús ïgūsārẽ ãrñyupʉ:

—Masakare tá weka boje yebori dita doayodoreka!

40 Irasirirã su yebore cien, gaji yebore cincuenta doajañurã. Æärñpererã irasū dita doajañurã.

41 Ígūsā eja doaperemakũ, Jesús su mojõma pã duparu, pérã waairé ãi, ûmugasigue ñamu, Marípure: “Mure ûsuyari sīa”, ãrñyupʉ. Æri odo, iri pã duparure pea, ígū buerãrẽ sîyupʉ, masakare gueredoregʉ. Waaídere irasûta iriyupʉ, ãrñpererãrẽ gueredoregʉ.

42 Irasirirã ãrñpererã õärõ baayapiakõãñurã.

43 Purʉ ïgūsā baadháadeare Jesús buerã seasãrã, pe mojõma pere su gubu peru pérãbejari puuirig-ora ûtudoboñurã.

44 Pā duparure baanerā: nome, majīrā keoña marīrō ūma direta keomakā, cinco mil gora aārīñurā.

*Jesús deko weka waadea
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)*

45 Puru Jesús īgū buerārē doódirugue mārīñajādore, Betsaida wāikuri makāgue īgū dupuyuro taribujadoreyupu. Īgūsā taribujaripoe Jesús masakare: “Ōārō waaka!” ārī seretuyupu.

46 Seretu odo, buúrugue Marīpore sērēgū mārīayupu.

47 Naīwāgāriripoe Jesús suguta buúru wekague aārīyupu. īgū buerā gapu ditaru dekogora aārīñurā.

48 Mirū īgūsārē taribujamasīna marīrō īgūsā diaye wējēpumakā īāyupu Jesús. Puru boyo mārīriripoe ditarugue buaja, deko weka īgūsā puro aari, ejanugā, īgūsārē tariwāgābu irirosū iriyupu.

49 īgū irasū deko weka ejanugāmakā īārā: “Masaku boadi wātī aārīmi”, ārī gūña, būro gūkari merā gainīñurā.

50 Aārīpererā īgūrē īārā, būro gūkañurā. īgūsā gūkamakā īāgū, mata Jesús īgūsārē ārīyupu:

—Gūñaturaka! Yuta aārā. Güimerāta!

51 īgū irasū ārādero puru, īgūsā sāñadiru doódirugue mārīñajāyupu. īgū mārīñajāmakūta, mirū toeakōāyuro. Irasū waamakā īārā, īāgūkatariakōāñurā.

52 īgū pā duparure Marīpū turari merā iri īmuadeare pémasībiriñurā. īgūyamarē ōārō pémasīturabiriñurā.

*Jesús Genesaret marārē pūrīrikurārē taudea
(Mt 14.34-36)*

⁵³ Jesús doódirugue murīñajāmakă, īgū merā taribuja, Genesaret* wāikuri nikūgue eja, doódirure siatúpau majākōāñurā.

⁵⁴ Īgūsā majāmakă, mata masaka Jesúre īamasīñurā.

⁵⁵ Irasirirā īgūsāya nikū āārīpererogue ūmawāgă, pūrīrikurārē īgūsā peyari merāta īgū āārīrōgue ājiañurā.

⁵⁶ Āārīperero īgū waaró īgū ejaburi dupuyuro paga makārī marā, mutā makārīgă marā, makārī turo marāde pūrīrikurārē wiiri disipurorigue āīwiupíñurā. īgūsā puro īgū ejamakă īā, īgūrē:

—M̄ya suríro yuwa direta īgūsārē moāñadoreka! ārī sérēñurā. Irasirirā āārīpererā īgūya surírore moāñarā īgūsā pūrīrikudeare tarisūñurā.

7

*Masakare ñerā waamakă iririre buedea
(Mt 15.1-20)*

¹ P̄urū fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasāde Jerusalēgue āārānerā eja, Jesús p̄uro nerēñurā.

² Irasū nerēñurā, īgūsā: “Baaburi dupuyuro mojōkoeka!” ārīdeare surāyeri Jesús buerā mojōkoero marīrō baamakă īārā, īgūsārē werewuañurā.

³ Fariseo bumarā, āārīpererā judío masaka īgūsā ñekāsāmarā iriunaderosū īgūsāya mojōrīrē mojōkoepurori baanañurā.

---

* **6:53** Genesaret wāikuri nikū, Galilea wāikuri ditaru turo āārīyuro.

4 Ígūsā baari duarogue ejanerāde mojōkoep̄ororisā, baanañurā. Wári gaji Ígūsā ñeküsāmarā iriunadeare irituyañurā. Irasirirā Ígūsā ñeküsāmarā: “Ãsū dita irika!” ãrīdeare irirā, Ígūsā iiríriduparure, Ígūsā iiríburi duripíriduparure, Ígūsāya kōmesorore, Ígūsā doaripērīrē koenañurā.

5 Irasirirā fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasāde Jesúre ãsū ãrī sérēñañurā:

—¿Nasirirā mu buerā marī ñeküsāmarā iriunaderosū baaburi dupuyuro mojōkoeberi? ãrīñurā.

6 Jesús Ígūsārē ãrīyupu:

—Muſā masaka ïáberogue ñerō iririk̄rā, irrigatorik̄rā ãärā. Iripoegue Marípuya kerere weredupuyudi Isaías muſā dapora irrigatorire gojag, diayeta ãsū ãrī gojadi ãärīmí:

Masaka Ígūsāya disi merā yure õärō wereníkererā, Ígūsāya gūñiarígue yure neõ buremubema.

7 Irasiriro Ígūsā yure buremurā nerērī wajamáa.

Ígūsā bueri, yu doreri meta ãärā. Masaka doreri ãärā, ãrī gojadi ãärīmí.◊

8 Irasirirā muſā ñeküsāmarā iriunaderosū irimurā Marípua dorerire pirikōää, ãrīyupu Jesús.

9 Æsū ãrīnemoyupu doja:

—Muſā ñeküsāmarā dorededeare irituyarā, Marípua doreri gapure békóää.

10 Iripoegue Moisés ãsū ãrī gojadi ãärīmí: “Muþure, muþore buremuka! Sugü Ígū pagusāmarārē ñerō werenígü wějēdoresügukumi”, ãrī gojadi ãärīmí.

11 Muſā gapu masakare ãsū ãrī buea: “Sugü Ígū pagure, o Ígū pagore: ‘Yu muſārē siboadere

---

◊ 7:7 Is 29.13

Marípure s̄ipeokōābh. Irasirigʉ musārē iritamu-masibirikoa', ãrīmakũ õāgoráa", ãrī buea.

12 Musā masakare irasū ãrī buerā, masakare ïgūsā pagusāmarārē iritamubirimakã yáa.

13 Irasirirā musā ñeküsāmarā pídeare gajerārē irire irityadorerā, ïgūsārē Marípu doreri gapure ubu ñāmakũ yáa. Gaji wári irinorē yáa, ãrīyupʉ Jesú fariseo bumarārē.

14 Irasū ãrī odo, Jesú masakare siiu, ãsū ãrīyupʉ:

—Yu wererire ãrīpererā õārō pékūñu, péka!

15 Masakaya disigue ñajāri ïgūsārē ñerā waamakã iribea. ïgūsāya disi wiriri gapʉ, ïgūsārē ñerā waamakã yáa.

16 Gāmipūrī oparā, yʉ wererire péduripíka! ãrīyupʉ.

17 Pʉru Jesú masaka merā ãārādi, wiigue ñajākōāyupʉ. Irogue ïgū buerā ïgū keori merā wereadeare s̄erēñiañurā.

18 ïgūsā s̄erēñamakũ pégu, ãrīyupʉ:

—¿Musāde pémasibéri dapa? Ñerīpererī baari masakaya disigue ñajāri, ïgūsārē ñerā waamakã irimasibea. ¿Irire pémasibéri musā?

19 ïgūsā baadea ïgūsā gūñarīgue ñajābea. ïgūsāya paru gapʉ ñajāa, pʉru tariwiria, ãrīyupʉ. Irire ãrīgū: “Ñerīpererī baari õārī ãārā”, ãrīgū iriyupʉ.

20 Gaji ãrīnemoyupʉ doja:

—Masaka ïgūsā gūñarīguere opari gapʉ, ïgūsārē ñerā waamakã yáa.

21 ïgūsā gūñarīgue ñerī oparā, ãsū ãārīma. Ñerī gūñarā, gajerā marāposā nomerē gāmebirarā, nome merā ñerī iririkarā, masakare wējebéorā,

22 gajerāyare yajarā, gajigu oparinorē buro uaribejarā, gajerārē ñerō irirā, ārīgatorā, ñerā, gajino oparārē iāturirā, gajerārē ñerō kere wererā, “Gajerā nemorō āärā yu”, ārī gūñakererā pémasīrī marīrō irirā āärīma.

23 Iri āärīpereri ñerī masaka gūñarīgue opari īgūsārē ñerā waamakā yáa, ārīyupu Jesús īgū buerārē.

*Judío masako āärībeo Jesúre buremudea
(Mt 15.21-28)*

24 Pūru Jesús iro āärādi waa, Tiro, Sidón wāikuri makārī t̄erogue ejayupu. Irogue eja, su wi-igue ñajāyupu masaka īgū āärīrōrē masibirkōaburo, ārīgū. Irasirikeregū, masikōāsūyupu.

25 Sugo nomeō wātī ñajāsūdeo pago īgū ejadeare pégo, mata īgū pūro waa, īgūya guburi pūro ñadukupuri merā ejamejāyupo.

26 Igo judío masako āärībeo ārīyupo. Igo deyoadea makā Sirofenicia wāikuri makā ārīyuro. Jesús pūro ñadukupuri merā ejamejāja, īgūrē sērēyupo:

—Wātīrē béowiuka yu magōrē! ārīyupo.

27 Jesús igore ārīyupu:

—Wii opu pūrā baarire ēma, diayéare ejomakā õābea.

28 Igo īgūrē yujuyupo:

—Irasūta āärā yu Opu. Irasū āärīkerepuru, diayéagueta baari peyaro doka majīrā baawasiridi-jurire baaboema, ārīyupo.

29 Jesús igore ārīyupu:

—Mu õārō yujua. Irasirigo māya wiigue goe-dujáaka! Wātī mu magōrē ñajādi wirisiами, ārīyupu.

30 Ígū irasū ãrādero p̄ur̄u, igoya wiigue goedujáa, igo magōrē peyarogue oyagore bokajayupo. Wāt̄i igore ñajādi wiriasiayupu. Írasirigo tariyupo.

Jesús sugu wereníri kukugure gāmipū pébire taudea

31 Jesúus Tiro wāik̄uri makā t̄erogue ãärādi dupaturi wiri, Sidón wāik̄uri makārē tariwāgā, Decápolis wāik̄uri nikūrē tariwere, Galilea wāik̄uri ditarogue ejayupo doja.

32 Irogue ejamakū ïā, iro marā sugu gāmipū pébire wereníri kukugure Jesúus p̄ero ãia:

—M̄aya mojōrī merā ñapeoka Ígūrē! ãrī sērēñurā.

33 Irasirigu Jesúus masaka ïäbero gapu Ígūrē ãia, mojōsūrī merā pébiya gāmipūrīrē soesóo, siku eopeo, Ígūya nedirure moãñayupo.

34 P̄ur̄u ûmugasigue ïāmu, siuñajān̄agāja, ãsū ãrīyupo:

—Efata! ãrīyupo. “Efata”, ãrīrō: “Toyoka!” ãrīduaro yáa.

35 Ígū irasū ãrīmakūta, pébiya gāmipūrī toyoakōäyuro. Mata Ígūya nediru turadea niirōämakū, õärō werenimasíyupo.

36 Jesúus gapu Ígūrē taumakū ïānerãrē: “Gajerãrē werebirikōäka!” ãrīyupo. Ígū: “Werebirigorakōäka!” ãrīkerepuru, Ígūsā gapu gajerãrē werepeokōäñurā.

37 Büro ïäḡuka, usuyari merā ãsū ãrīñurā:

—Ãärīpererire õärō yámi. Gāmipū pémerãrē õärō pémakū yámi. Werenimasímerādere õärō werenimasímakū yámi, ãrīñurā.

8

*Jesús cuatro mil ñamarẽ baari ejodea
(Mt 15.32-39)*

¹ Puru dupaturi wárã masaka Jesús purogue neréanerärẽ baari peremakü ñagü, ígü buerärẽ siiu, ãrlýupu:

² —Urenagara waáa, ñísã masaka yu merã ãärírõ. Ígüsärẽ baari pereakõaa. Irasirigu Ígüsärẽ bopoñarí merã ñää.

³ Suräyeri yoarogue aarinerã ãärímá. Ígüsã baamerärëta Ígüsäya wiirigue goedujáadoremakü, maa dekota turabiriakõabokuma, ãrlýupu.

⁴ Ígü irasü ãrímakü pérã, ígü buerã yu juñurã:

—¿Nasirisíä, õõ masaka marírõguere baari boka ejobokuri marí Ígüsärẽ?

⁵ Jesús Ígüsärẽ sérëñayupu:

—¿Diíku pã duparu opari masã?

—Su mojõma pere gaji mojõ Peru pérëbejari duparu opáa, ãrí yu juñurã.

⁶ Irasirigu Jesús masakare yebague doadore, iri pã duparure ãi, Marípüre: “Murë usuyari sña”, ãrlýupu. Irasiri odo, pã duparure pea, ígü buerärẽ sÿupu, masakare gueredoregu.

⁷ Waaigädere mérágã opañurã. Jesús Ígüságärẽ ãi, Marípüre: “Murë usuyari sña”, ãrí, iridere ígü buerärẽ masakare gueredoreyupu.

⁸ Aãrípererã irire baayapiakõáñurã. Puru Ígüsã baaduáadeare Jesús buerã su mojõma pere gaji mojõ Peru pérëbejari puuiri seasã uñudoboñurã.

⁹ Iro baanerã: nome, majírã keoña marírõ ñama direta keomakü, cuatro mil gora aãríñurã.

10 Puru Jess ïgssare seretu, ïgã buerã merã doódirugue marïñajãa, Dalmanuta wâikuri makã turogue waayupu.

*Fariseo bumarã Jessre Maripu turari merã iri ïmudoredea
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)*

11 Puru fariseo bumarã Jess merã werenírã ejañurã. Irasu ejarã: “Maripu turari merã iri ïmurirẽ irikal!” ãrînurã. “Igã irire irimasibi, Maripu iriudi meta ãarimi”, ãrîduarã, irasu ãrînurã.

12 ïgssare irasiridoremaku pégu, Jess buro bujawereru merã siuñajanugâja, ãrîyupu:

—Masa dapora marã masaka, ¿nasirimurã Maripu turari merã iri ïmurirẽ ïaduari? Diayeta masare werea. Maripu turari merã iri ïmurirẽ masa ïürõ neõ iribirikoa, ãrîyupu.

13 ïgssare irasu ãri odo, ïgssa iro nírõta, doódirugue marïñajãa, ditaru sikoepugue taribujakoayupu ïgã buerã merã.

*Jess Fariseo bumarã, Herodeya bumarã ñerî buerire weredea
(Mt 16.5-12)*

14 Irogue taribujarã, ïgssa baaburire katikoañurã. Doódiruguere suruta pã opañurã.

15 Irasirigu Jess ïgssare goepeyari merã wereyupu:

—Fariseo bumarã, Herodeyaraya pã wemasãrî morerirẽ õärõ pémasibka! ãrîyupu.

16 ïgã buerã gapu ïgã irasu ãririre pémasibmerã, ïgssa basi ãsu ãri gâme wereníñurã:

—Marî pã opabirimaku ïágu, irasu ãrikumi, ãrînurã.

17 Jesús, ñgūsā irasū ãrīrīrē masíkōãyupu. Irasirigu ñgūsārē ãrīyupu:

—¿Nasirirā: “Pā opabea”, ãrī gāme werení? ¿Masíberi? ¿Pémasíberi musā dapa?

18 ¿Koye opakererā, ïáberi? ¿Gāmipūrī opakererā, péberi? ¿Yu irideare gūñaberi musā?

19 ¿Yū cinco mil masaka ûmarē pe mojōma pā duparure yu dákawa sîdeare gūñaberi? ñgūsā baayapiadero paru, ¿diíku puuiri ñgūsā baaduáadeare seasā utuudobori? ãrīyupu Jesús.

—Pe mojōma pere su gubu peru pérēbejari puuiri, ãrī yuñurā.

20 ñgūsā irasū ãrīmakū pégu:

—Puru su mojōma pere gaji mojō peru pérēbejari pā duparure cuatro mil masakare yu sîdero phru, ¿diíku puuiri ñgūsā baaduáadeare seasā utuudobori?

—Su mojōma pere gaji mojō peru pérēbejari puuiri, ãrī yuñurā.

21 ñgūsā irasū ãrī yuñmakū, ñgūsārē:

—¿Musā irire gūñakererā, pémasíberi dapa? ãrīyupu Jesús.

Jesús Betsaidamurē koye ïäbire taudea

22 Ditarure taribuja, phru Betsaida wâikuri makärē ejañurā. ñgūsā irogue ejamakū ïära, iro marā sugu koye ïäbire Jesús phro ãia:

—Muya mojō merā moañaka, ñgûrē taridoregu! ãrī, buro sêrêñurā.

23 ñgūsā irasū ãrīmakū pégu, Jesús koye ïäbiya mojörē ñeä, iri makā tûrogue ñgûrē tûãwâgâ, síku merā ñguya koyere eopeoyupu. Irasiri odo, ñguya mojörí merā ñgûrē ñapeo:

—¿Mûrē gajino deyori? ãrī sêrêñayupu Jesús.

24 Ìgū ìãpā, ìãdiyupu. Irasirigu Jesúre:

—Masakare ìãdáa. Ìgūsā yuku irirosū deyorā waanamakū ìää, ãrīyupu.

25 Ìgū irasū ãrīmakū, Jesús dupaturi ìgūya mojōrī merā ìgūya koyere ñapeoyupu doja. Iropāgueta ãärīpereri õärō deyoyuro ìgū ìämakū.

26 Irasirigu Jesúr ìgūrē:

—Muya wiigue diayeta goedujáakōaka! Makāguere waabirikōaka! I mürē yu iriadeare gajerā masakare iro ãärīrārē werebirikōaka! ãrīyupu.

*Pedro Jesúre: “Mu Cristo ãärā”, ãrī weredea
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)*

27 Puru Jesúr ìgū buerā merā Cesarea Filipo wāikuri makā tħoro ãärīrī makārigue waanurā. Maa waagħu, ìgū buerārē ãsū ãrī sērēñayupu:

—Masaka yure, ¿naásū ãrī gūñarī? ãrīyupu.

28 Ìgū buerā ìgūrē yuññurā:

—Surāyeri mürē: “Juan, masakare wāiherimasū ãärīmi”, ãrīma. Gajerā: “Elías ãärīmi”, gajerā: “Marīpħaya kerere weredupuyurimasā merāmū ãärīmi”, ãrīma, ãrīñurā.

29 —Muśākhoa yure, ¿naásū gūñarī? ãrī sērēñayupu.

Pedro ìgūrē yuññayupu:

—Mu, Marīpħu iriudi, Cristo ãärā, ãrīyupu.

30 Ìgū irasū ãrīmakū, Jesús ìgūsārē:

—Yu ãärīrikurire gajerārē werebirikōaka! ãrīyupu.

Jesús ìgū boaburire weredea

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

31 Puru ìgūsārē ãsū ãrī buenugāyupu:

—Yu ãärípereră tígă bero ñerō tarigukoa. Judío masaka mürä, paía opară, Moisés gojadeare buerimasă yure gäämemeră yure wëjéräkuma. Yure wëjékerepuru, urenu waaro meră masägukoa doja, ãrlyupu Jesús.

32 Ígūsärē pémasăma õärō wereyupu. Ígă irasă ãrímakă pégu, Pedro gapu Jesúre gajero gapu ãijanugă, Ígürē turaro meră: “Irire ãribirikõaka!” ãrlyupu.

33 Jesús gapu gämegoronugă, Ígă buerärē iā, Pedrone ãrlyupu:

—Satanás, yu purore wirika! Mu, Marípu yure dorerire kämudaduagu yáa. Mu gũñari, Marípu gũñari ãäríbea. Masaka gũñarosă gũñáa mu, ãrlyupu.

34 Irasă ãrī odo, masakare, Ígă buerärē siiu, ãrlyupu:

—Sugu yure tuyaduagu Ígă iriduarire piriburo. Irasirigu yure tuyari waja curusague pábiatú wëjësübu irirosă ãäríkeregua, neó piro maríro yure tuyaníkõaburo.

35 Sugu i ümague Íguya okari direta maigă, peamegue waagukumi. Gajigu yure bñremugă, Marípu masakare tauri kerere Ígă wereri waja gajeră Ígürē wëjékerepuru, Ígă gapu tarigukumi.

36 Sugu masaku i ümaré ãärípereri opakeregu, Ígă boari phuru waaburi gapure gũñabiri waja peamegue waagú, õärírē neó wajatabirikumi.

37 Irasirigu peameguere wiriduagu, i ümopari meră neó wajarimasibirkumi.

38 Dapora mară ñeră Marípure gäämemeră ãäríma. Noó yure, yu werenírře masíkereră,

guyasíriri merā yare: “Masíbea”, árīmakă, yude guyasíriri merā ígūsärē: “Masíbea”, árīgukoa. Yü aárípereră tígă, Yuhu gosewasiriri merā, ígürē wereboeră òärā merā i ümuguere dupaturi aarigú, yare guyasírinerärē yude guyasírigukoa, árī wereyupu Jesús ígūsärē.

9

¹ Jesús árīnemoyupu doja:

—Diayeta mäsärē werea. Suráyeri mäsä òõguere aáríră, mäsä boaburo dupuyuro, Marípu ígū turaro merā ígūyarärē doreri aarimakă iãrâko, árīyupu.

*Jesús ígă deyori gorawayudea
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)*

² Jesús, su mojōma pere gaji mojō suru pérēbejarinură puru Pedrore, Santiagore, Juárē ümaríbuúrugue ígūsä direta siiu müríayupu. Irogue ígūsä iürö ígū deyori gorawayuaköäyupu.

³ Ígūya suríro goseriñe, òärö borero waayuro. Neõ sugo nomeõ surí koego irasü boreri waamakă irimasígō mámo.

⁴ Irasü waapiroeta iripoegue marā Moisés, Elías deyoanugă, Jesús merā weretamunímakă iãñură.

⁵⁻⁶ Irasiriră buro güiñură. Pedro naásü árīmasibirisää, Jesúre:

—Guare buegu, marí õõ áárīmakă õätariduáa. Irasiriră ure wiigă irirăra. Muya wii, Moiséya wii, Eliaya wii irirăra, árīyupu.

⁷ Ígū irasü árīripoe su yebo mikäyebo dijari ígūsärē túbiaköäyuro. Iri yebo poekague Marípu ásü árī werenímakă péñură:

—Íí yu magă, yu maigă áárīmi. Ígürē òärö péka!

8 Irasū ãrĩmakũ, Pedrosã gãmenugã ïürã, Moisére, Elíare ïãbirinurã. Jesú斯 direta nímakã ïãñurã.

9 Puru Jesú斯 buúru wekague ïgûrẽ waamakã ïãdeare: “Gajerärẽ werebirikõäka!” ãrĩ dijariyupu.

—Yu ããrãpererã tigã boa, masãdero purugue irire gajerärẽ wereka! ãrãyupu.

10 Irasirirã ïgã doreaderosûta gajerärẽ werebirikererã, ïgãsã basi gãme ãsû ãrĩ sêrëñañurã:

—“Yu boa, masãdero puru”, ãrãgã, ¿nasirigu irasû ãrãyuri? ãrãñurã.

11 Irasirirã Jesúre ãsû ãrĩ sêrëñañurã:

—¿Nasirirã Moisés gojadeare buerimasã: “Cristo, Marípua iriubu aariburi dupuyuro Elías aaripurorigukumi”, ãrãrã? ãrĩ sêrëñañurã.

12 Jesú斯 ïgãsârẽ yuhuyupu:

—Musã ãrãrõsûta Elíata aaripurorigukumi, ããrãpererire ãmuyubu. Marípuya werenírõ gojadea pûgue yure ããrãpererã tigûrẽ waaburire ãsû ãrĩ gojasûdero ããrãbú:

Ígûta buro ñerõ tarigukumi. Masaka ïgûrẽ gããmebirikuma, ãrĩ gojasûdero ããrãbú.[✳]

13 Yu gapu musârẽ: “Elías ejasiama”, ãrã. Ígã irasû ejamakã, masaka ïgãsã gããmerõ iriduarire ïgûrẽ ñerõ irima. Ígûrẽ waaburire iripoegue Marípuya werenírõ gojadea pûgue gojaderosûta ïgûrẽ irisiamma, ãrãyupu Jesú斯 Pedrosârẽ.

*Jesú斯 sugu majigûrẽ wâtî ñajâsûdire taudea
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

14 Jesú斯 Pedrosã merã buúrugue ããrãdi dijajagu, gajerã ïgã buerã puro wárã masaka nerêanerârẽ

[✳] **9:12** Is 53.2-3

bokajayupu. Moisés gojadeare buerimasāde ãārīñurā. Ígū buerā merā gāme guaseorā iriñurā.

15 Puro Jesúre ñārā, ãārīpererā ñāguka, Ígū puro ûmawāgā, Ígūrē õadoreñurā.

16 Jesús Ígū buerārē:

—¿Ñeónorē gāme guaseoari, mūsā Ígūsā merā? ãrī sérēñayupu.

17 Ígū sérēñamakū pégu, sugu Ígūsā watope ãārīgū Jesúre ãrīyupu:

—Buegu, mūrē yu magūrē wātī ñajāsūdire ãíriabu. Wātī Ígūrē werenibirimakū irinami.

18 Noó Ígū waaro wātī Ígūrē yebague ñeā meépiunokōāmi. Ígū irasirimakū Ígūya disigue sūmu wiri, Ígūya guikare kūrīduútúa, bhanokōāmi. Yu mū buerārē: “Majīgūrē wātīrē béowiubosaka!” ãrādabu. Neõ bokatīñbirama, ãrīyupu.

19 Jesús Ígūsārē ãrīyupu:

—Mūsā yure bñremurī opabirigorakōāa. ¿Noópā yoaripoe mūsā merā ãārīgukuri? ¿Noópā yoaripoe mūsā yure bñremubirire gññaturagukuri? Majīgūrē õo gapu ãírika! ãrīyupu.

20 Irasirirā majīgūrē Jesús puro ãíñurā. Ígū puro ãíjamakū, wātī Jesúre ñāgū, majīgūrē narada, yebague türñjamejā, sūmutumakū iriyupu.

21 Irasū waamakū ñāgū, Jesús Ígū pagure sérēñayupu:

—¿Diípoegue ãsū waanugārī Ígū? ãrīyupu.

Ígū pagu yñjuyupu:

—Majīgūgagueta irasū ãārīmí.

22 Wātī Ígūrē wëjëdagu peamegue meémejā, diaguedere meébiamakū irinami. Irasirigu mū

guare iritamumasīgū, bopoñarī merā īā, guare iritamuka! ārīyupu Jesúre.

23 Jesús ārīyupu īgūrē:

—Marīpu, mu yure b̄remumakū īāgū, muya āārīburire irigu, āārīpererire irimasīmi, ārīyupu.

24 Īgū irasū ārīmakū pégū, majīgū pagu āsū ārī gainiyupu:

—Mūrē b̄remua. Nemorō b̄remumakū irika yure! ārīyupu.

25 Jesús, wárā masaka īgūsā puero ūma nerēmakū īāgū, wātīrē wiridoreyupu:

—Īlī majīgūrē werenibirimakū, pēbirimakū iridi īgūrē wirika! Dupaturi īgūrē ñajābita pama! ārīyupu.

26 Īgū irasū ārīmakū pégū, wātī gainí, majīgūrē buro naradari merā yebague tūrūjamejāmakū, kōmoadi irirosū waamakū irisiā, īgūrē wiriyupu. Irasū waamakū īārā, āārīpererā masaka: “Kōmoakōāmi”, ārīñurā.

27 Jesús īgūya mojōrē ñeā, īgūrē tūwāgūnūmakū, wāgānugāyupu.

28 Puru Jesús, wiigue ñajājamakū, īgū buerā masaka péberogue īgūrē sērēñāñurā:

—¿Nasirirā gúa gapu wātīrē bēowiumasībirayuri?

29 Jesús īgūsārē yajuyupu:

—Īno wātīrē bēowiuduarā, bereri merā Marīpure buro sērērō gāāmea, ārīyupu.

Jesús īgū boaburire werenemodea

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

30-31 Puru Jesús irogue āārādi īgū buerā merā waa, Galilea nikūgue tariwerewāgāyupu. Īgū waaróre gajerā masīmakū gāāmebiradiyupu. Īgū

buerārē buegʉ irasiriyupʉ. Āsū ãrī bueyupʉ
̄gūsārē:

—Masaka yure ãārīpererā tīgūrē ñeā, gajerāguere
wējēdorerā wiarākuma. ̄gūsā yure wējēadero pʉru,
ʉrenʉ waaro merā masāgukoa doja, ãrīyupʉ.

32 ̄gū irasū ãrīrīrē ̄gūsā gapʉ pémasibiriñurā.
Pémasibirkicererā, ̄gūrē güirā: “¿Naásū ãrīduagʉ iri-
ari, irasū ãrīgū?” ãrī sērēñabiriñurā.

*Jesús sugʉ gajerā nemorō ãārīgūyamarē were-
dea*

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

33 Jesús Capernaugue eja, pʉru wiigue ñajāja, ̄gū
buerārē sērēñayupʉ:

—Maa aarirā, ¿ñeénorē gāme werení
guaseowāgārirā iriari? ãrīyupʉ.

34 ̄gū irasū ãrīmakā pérā, yʉjbiriñurā. Maa
aarirā, ̄gūsā basi: “¿Noā marī watopere ãārīpererā
nemorō ãārīgūkuri?” ãrī werení guaseowāgārirā
iriñurā. Irasirirā Jesúre yʉjbiriñurā.

35 ̄gūsā yʉjbirimakā ūgū, Jesús eja doaja, ̄gū
buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarārē
siiu, ãsū ãrīyupʉ:

—Sugʉ ãārīpererārē doregʉ ãārīduagʉ
ãārīpererārē moāboegʉ irirosū ãārīpererārē
iritamurō gāamea, ãrīyupʉ.

36 Irasū ãrī, majīgūrē ̄gūsā dekogue ãinú, ̄gūrē
kōā, ̄gūya gosowekague ãipeo, ãrīyupʉ:

37 —Sugʉ yaagʉre ū majīgū irirosū ãārīgūrē
õārō bokatīñeāgū yʉdere bokatīñeāmi. Yure
bokatīñeāgū yʉ direta bokatīñeāgū meta yámi.
Yupʉ yure iriudidere bokatīñeāmi, ãrīyupʉ Jesús.

Jesús: “Marīrē īāturibi, marī merāmʉ ãārīmi”, ãrī weredea

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

38 Pʉru Juan Jesúre ãrīyupʉ:

—Guare buegʉ, sugʉ masaka mʉ wāī merā wātēärē: “Wirika musā ñajādire!” ãrī bέowiumakʉ īābʉ. Īgū, marī merā ãārībirimakʉ īārā, īgārē: “Irire neō irinemobirikōāka!” ãrābu, ãrīyupʉ.

39 Jesús gapʉ ãrīyupʉ:

—Kāmutabirikōāka īgūrē! Neō sugʉ yʉ wāī merā gajino iri īmugū, pʉru yure ñerō werenibirkumi.

40 Marīrē īāturibi, marī merāmʉta ãārīmi.

41 Diayeta musārē werea. Musārē: “Cristoyerā ãārīma”, ãrī, musārē deko tīārānorē diayeta Marīpʉ īgūsārē wajatari opamakʉ irigukumi.

Gajerārē ñerō irimakā iribirikōāka! ãrī weredea

(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

42 'Sugʉ yure bʉremurārē ïi majīgʉ irirosū ãārīrārē ñerō irimakā iriguno, bʉro wajamoāsūgukumi. Irasiriro, īgū gajerārē ñerō irimakā iriburi dupuyuro masaka īgūrē wáriye ûtāye merā wānugūgue siasi, wádiyague meéyomakʉ ðābokoa.

43 Irasirirā musāya mojō merā ñerō irirā, iri mojōrē dititá bέorosū ñerō iririre pirika! Su mojō merāta Marīpʉ pʉrogue waamakʉ ðātarirokoo. Ñerō iririre pirimerā gapʉ perebiri peamegue beosūrākuma. īgūsā pe mojō opakererā, irogue waamakʉ ñetarirokoo. Irogue peame neō yaribirikoa.

44 Beka irogue waarārē baaníkōārākuma. Neō boabirkuma. Peame neō yaribirikoa.

45 'Mʉsāya gubu merā ñerō irirā, iri gubure dititá béorosū ñerō iririre pirika! Su gubu merāta, Marīpu purogue waamakā ñetariroko. Ñerō iririre pirimerā gapʉ perebiri peamegue beosūrākuma. Īgūsā pe gubu opakererā, irogue waamakā ñetariroko. Irogue peame neō yaribirikoa.

46 Beka irogue waarārē baaníkōärākuma. Neō boabirikuma. Peame neō yaribirikoa.

47 'Mʉsāya koyeru merā īā, ñerō irirā, irirure gorewea, béorosū ñerō iririre pirika! Su koyeruta opakererā, Marīpu īgūyarārē dorerogue waamakā ñetariroko. Ñerō iririre pirimerā gapʉ perebiri peamegue beosūrākuma. Īgūsā pe koyegueta opakererā, irogue waamakā ñetariroko.

48 Beka irogue waarārē baaníkōärākuma. Neō boabirikuma. Peame neō yaribirikoa.

49 'I ãmʉguere ãärīpererā Marīpure bʉremurā moā okari irirosū ãärīrā, peamegue ãjū pūrīsūrōsū ñerō tariri merā ðārō ãärīrākuma.

50 Moā okamakā ðāgoráa. Irasirirā gajerā merā ðārō ãärīrā moā okari irirosū ãärā. Moā okadea okabirimakā, dupaturi okamakā irimasibirikoa. Irasirirā moā okari irirosū ãärīka! Gajerā merā ðārō ãärīnīkōäka! ãrī weryupʉ Jesú斯 īgūsārē.

10

*Jesús masakare: "Mʉsā marāposā nomerē bėobirikōäka!" ãrī buedea
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)*

1 Jesú斯 Capernaugue ãärīdi waa, Judea nikūgue eja, dia Jordán wāikʉdiya gaji koepʉgue ejayupʉ

doja. Irogue wárā masaka īgū puro nerēmakū īāgū, īgū irinarōsūta dupaturi īgūsārē bueyupu.

² īgū bueripoe fariseo bumarā Jesúre ñerī werenímakū iriduarā, ãsū ãrī sérēñarā ejañurā:

—Sugū masaku īgū marāpore béomakū, ¿marī doreri ãārīkuri? ãrīñurā.

³ Jesús īgūsārē yujuyupu:

—¿Naásū doreyuri Moisés mūsārē?

⁴ īgū irasū ãrīmakū, īgūrē ãsū ãrīñurā:

—“Sugū masaku īgū marāpore béoduaragū: ‘I waja marē béoā’, ãrī gojari pürē sīrō gāāmea”, ãrī gojadi ãārīmí, ãrīñurā.

⁵ īgūsā irasū ãrīmakū, ãsū ãrīyupu Jesús:

—Mūsā ñekūsāmarā Marīpū dorerire iriduaririmakū īāgū: “īgūsā marāposā nomerē béoduarā, békodāburo”, ãrī gojadi ãārīmí Moisés.

⁶ īgū irasū ãrī gojakerepuru, neñgoragueta Marīpū i ãmūrē irigu, ãmáu, nomeõ iridi ãārīmí.

⁷ Sugū ãmáu īgū pagusāmarārē wiri, īgū marāpo merā ãārīgukumi.

⁸ Irasirirā īgūsā pērā ãārīkererā, Marīpū īñrō su duputa irirosū ãārīrākuma. Irasirirā pērā ãārībema. Su duputa irirosū ãārīma.

⁹ Marīpū īgūsārē su duputa irirosū ãārīmakū iridero puru, gajigū īgūsārē gāme béomakū iribirikdārō gāāmea, ãrīyupu.

¹⁰ Jesús irasū ãrī odo, īgū buerā merā wiigue ñajākōayupu. Irogue īgū buerā irire sérēñanemoñurā doja.

¹¹ Jesús īgūsārē yujuyupu:

—Sugū masaku īgū marāpore béodi gajego merā marāpokugū, igo merā ñerō irigu yámi.

12 Nomeõde igo marãpure béo go, gajigʉ merã marãpukugo, īgʉ merã ñerõ irigo yámo, ãrãyupʉ.

*Jesús majírāya ãäríburire Marípure sérēbosadea
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

13 Purʉ masaka majírārẽ Jesúre moañadorerã īgʉ puro ãijañurã. īgʉsã ãijamakʉ ïärã, īgʉ buerã gapʉ īgʉsärẽ bokatirĩ: “İgürẽ garibobirkōäka!” ãrñurã.

14 īgʉsã irasũ ãrímakʉ pégu, Jesús īgʉsã merã gua, ãsũ ãrãyupʉ:

—Majírã yʉ puregoe aariburo. Kãmutabirikōäka īgʉsärẽ! Marípure īgʉyarärẽ dorerogue ãärímurã ïlsã majírã yure usuyari merã bokatirññeärã irirosũ ãäríma.

15 Diayeta mʉsärẽ werea. ïlsã majírã Marípure īgʉsã Opure gãämérã irirosũ ãärímeräno, īgʉyarärẽ doreroguere waabirikuma, ãrãyupʉ.

16 Irasũ ãrĩ odo, majírārẽ aĩ, kõä, īgʉsärẽ ñapeo, Marípure īgʉsãya ãäríburire sérēbosayupʉ.

*Sugʉ maamʉ wári doe biri opagʉ Jesús merã werenídea
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)*

17 Jesús irogue ãärädi waari poe sugʉ maamʉ ûmaja, īgʉ ñadukupuri merã Jesúya guburi puro ejamejäja, sérëñayupʉ:

—Óagʉ buegu, yʉ ûmugasigue perebiri okarire wajatadʉagʉ, ¿ñeénorẽ irigakuri? ãrãyupʉ.

18 Jesús īgürẽ yʉjuyupʉ:

—¿Nasirigʉ yure: “óagʉ”, ãrñrĩ? Marípure suguta õagʉ ãärími.

19 Mu, īgʉ doreri pídeare masĩa: “Masakare wéjëbirikōäka! Gajigʉ marãpo merã ñerõ iribirikōäka! Yajabirikōäka! Gajerã irideare

ãrígatori merā werebirikōäka! Gajeräyare ãrígatori merā äibirikōäka! Mu pagüsämarärē goepeyari merā buremuka!” ãrī wereyupu Jesús ïgürē.

20 Maamu Jesúre yuhyupu:

—Buegu, iri doreri äärípererire majigügueta tarinugâbiribu yu, ãrlyupu.

21 Jesús ïgürē maří merā īā, ãsū ãrlyupu:

—Murē su wāi duyáa. Mu oparire duagu waaka! Mu duadea wajare boporärē sika! Irasirigu ûmugasiguere wári õärí opagukoa. Irasiri odo, yu merā aarika! ãrlyupu.

22 Ígū irasū ãrímakü pégu, Ígū wári oparire mañsia, buro bujawereri merā waaköäyupu.

23 Ígū bujawereri merā waamakü ëágü, Jesús Ígū buerärē īā, ãrlyupu:

—Wári doebiri oparärē Marípu ïgüyarärē doreroguere Ígüsä waadhamakü diasagoráa, ãrlyupu.

24 Ígū irasū ãrímakü, Ígüsä gapu pégu, pémasibiriñurä. Jesús dupaturi werenemoyupu doja Ígüsärē:

—Yu buerä, mäsärē werea. Masaka: “Wári opari merä õärö waarokoa yure”, ãrī gûñarärē Marípu ïgüyarärē doreroguere Ígüsä waamakü diasagoráa.

25 Camellu awiru gobegägue ñajätariweremasibirkumi. I nemorö, wári doebiri opagure Marípu ïgüyarärē doreroguere waamakü diasää, ãrlyupu.

26 Ígū irasū ãrímakü pérä, nemorö pégu, Ígüsä basi gäme sérëñanurä:

—Iro merē, ¿noā gapu Marīpu tausūmurā īgã purogue waamurā ãārībokuri? ãrīñurā.

27 Jesús īgãsārē īā, ãrīyupu:

—Masaka īgãsā basi īgãsā iriri merā Marīpu purogue waamasibema. Marīpu dita īgãsārē īgã puro ãārīmurā waamaku irimasimi. īgã dita ãārīpererire irimasimi, ãrīyupu.

28 īgã irasu ãrīmaku pégu, Pedro īgãrē ãrīyupu:

—Gua Opu, gua murē tuyarā, ãārīpererire gua opadeare pípeokõābu, ãrīyupu.

29 Jesús yujuyupu:

—Diayeta musārē werea. Yu merā Marīpuya kerere wererā waarrā, īgãsāya wiirire, īgãsā pagupurārē, pagusāmarārē, purārē, īgãsāya pooerire pípeorā, wári õārī wajatarākuma.

30 īgãsā iro dupuyuro opaderosu i ūmuguere cien nemorō īgãsāya wiiri, īgãsā pagupurā, pagosā nome, purā, īgãsāya pooeri oparākuma. īgãsā, yaarrā ãārīmaku ïārā, gajerā īgãsārē ñerō tarimaku irikerepuru, wári õārī wajatarākuma. I ūmu pere- maku, ūmugasigue perebiri okari oparākuma.

31 Wárā daporare wári oparā, puruguere neõ gajino opamerā dujarākuma. Opamerā gapu, puruguere wári oparā dujarākuma, ãrīyupu Jesús.

*Dupaturi Jesús īgã boaburire weredea
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

32 Puru Jesús Jerusalégue waarrí maague īgã buerā dupuyuro majayupu. īgã dupuyumaku ïārā, ïagukakõāñurā. “¿Marīrē irogue naásu waarrakuri?” ãrī guñña, güiri merā īgã puru tuyañurā. Irasirigu Jesús īgã buerā pe mojõma pere

su gubu peru pērēbejarārē siiu, īgūrē waaburire werenugāyupu doja:

33 —Óārō péka! Marī Jerusalēgue waaraā yáa. Irogue yuā ãārīpererā tīgū, paía oparāguere, Moisés gojadeare buerimasāguere wiasūgūko. Īgūsā yure: “Boaburo”, ãārīrākuma. Irasirirā judío masaka ãārīmerāguere wiārākuma.

34 Īgūsā yure būrida, síku eotúbira, būro tārārākuma. Irasiri odo, yure wējērākuma. Īgūsā yure wējēadero pūrh, urenuwaaró merā masāgūko. ãārīyupu Jesús.

*Santiago, Juan merā Jesúre sērēdea
(Mt 20.20-28)*

35 Pūrh Zebedeo pūrā Santiago, Juan Jesús pūro waa ejanugā, īgūrē ãsū ãrī sērēñurā:

—Guare buegu, gua sērērōsūta guare irika! ãrīñurā.

36 Jesús īgūsārē sērēñayupu:

—¿Ñeónorē yuā irimakū gāāmerī mūsā?

37 īgūrē yuāñurā:

—Mu Opu ñajāgū, guadere mu merā doremurā sóoka! Sugure mu diaye gapu, gajigure kúgapu doadoreka! ãrīñurā.

38 Jesús īgūsārē ãārīyupu:

—Mūsā yure sērērīrē pémasībea. Yuā būro ñerō tarigūko. ¿Yuā ñerō tarirosū mūsāde ñerō tarirā, bokatīrākuri? ¿Yuāre īgūsā wējērōsū mūsādere īgūsā wējēmakū, bokatīrākuri? ãārīyupu.

39 —Bokatīkōõrākua, ãrī yuāñurā.

Jesús īgūsārē ãārīyupu:

—Yuā irirosū mūsāde ñerō tari, boarākua.

40 Y_u gap_u m_{us}ārē y_u diaye, kúgap_u doamurārē beyemasībea. Y_up_u āmusiadi āārīmí irire. Irasirirā īgū beyenerā dita y_u diaye, kúgap_u doarākuma, ārīyup_u.

41 Gajerā Jesús buerā pe mojōmarā gap_u Santiago, Juan īgūsā Jesúre sérērīrē pérā, īgūsā merā guañurā.

42 Īgūsā guamakū īāgū, Jesús īgūsārē īgū p_uro siiu neeō, ārīyup_u:

—I nikū marā oparā Marīphare b_uremumerā īgūsāyārārē turaro merā dorema, īgūsā dorerire iridorerā. Irire masāa m_{us}ā.

43 M_{us}ā tamerā īgūsā irirosū iribirikoa. M_{us}ā watopeguere op_u āārīduag_u, m_{us}ārē moāboeg_u irirosū āārīrō gāāmea.

44 Sug_u m_{us}ā watopegue āārīgū gajerā nemorō āārīduag_u, āārīpererārē moāboeg_u irirosū āārīburo.

45 Y_ude irasūta āārā. Y_u āārīpererā tīgū masaka y_ure iritamuburo, āārīgū meta aaribá. Y_u gap_u īgūsārē iritamug_u aaribá. Irasirig_u wárā masakare y_u boari merā īgūsā ñerō iridea wajare wajaribosag_u aarig_u irib_u, ārīyup_u Jesús.

*Jesús Bartimeo wāik_ug_ure koye īābire taudea
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

46 P_urh_u Jesús īgū buerā merā Jericógue ejayup_u. Iri makārē tariwāgāmakū, wárā masaka īgūsā merā waañurā. īgūsā waarií maa t_uro sug_u koye īābi doayup_u. īgū Bartimeo wāik_ug_u, Timeo mag_u āārīyup_u. Ùmurik_u iri maa t_uro masakare niyeru sérē doanínayup_u.

47 Masaka: “Jesús Nazaretm_u aarími”, ārīmakū pég_u, āsū ārī gainínugāyup_u:

—Jesús, David parāmi ãārīturiagu, yure bopoñarī merā ñaka! ãrīyupu.

48 Ígū irasū ãrī gainímakū pérā, wárā masaka: “Toeaka!” ãrādiñurā. Ígūsā irasū ãrīkerepuru, ígū gapu ígū gainíadero nemorō:

—David parāmi ãārīturiagu, yure bopoñarī merā ñaka! ãrī gainíyupu.

49 Ígū irasū ãrīmakū pé, Jesús dujanugāja, masakare:

—Siiurika ígūrē! ãrīyupu.

Ígū irasū ãrīmakū pérā, gajerā ígūrē siiu: “Usuyaka! Wāgānugāka! Mure siumi”, ãrīñurā.

50 Ígūsā irasū ãrīmakū pé, ígūya suríro wekamañerē túweapí, pari wāgānugā, Jesús puro ejanugājayupu.

51 Jesús ígūrē sérēñayupu:

—¿Ñeónorē yu mure irimakū gāāmerī? ãrīyupu.
Bartimeo yujuyupu:

—Buegu, yure koye ñāmakū irika! ãrīyupu.

52 Jesús ígūrē ãrīyupu:

—Mu yure buremurī opáa. Irasirigüta tausüa, ãrīyupu.

Ígū irasū ãrīmakūta, koye ñābiradi õārō ñāmasñakðayupu. Puru maague Jesúre tħyawāgāyupu.

11

Jesús Jerusalēgue ejadea

(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

1 Pura Jesús ígū buerā merā Jerusalēgue ejaburo dupuyuro, Betfagé, Betania wāikari makārī puro ejapuroriyupu. Iri makārī Olivos wāikari buúru

ãār̄idujimejārō ãār̄iyuro. Irogue ejagʉ, Jesú斯 pērā īgʉ
buerārē ãsū ãr̄i iriuyupʉ:

² —Si makā marī bokatīrō ãār̄ir̄i makāgue
waaka! Irogue ejarā, sugʉ burrore īgūsā sianúadire
neō suñarō peyasūña marīgūrē bokajarāko. īgūrē
kura, ãīrika!

³ Sugʉ mʉsārē: “¿Nasirimurā yári?” ãr̄imakā:
“Marī Opʉ gāāmeami. Dapora wiagʉkumi doja”,
ãīka! ãr̄i iriuyupʉ.

⁴ īgʉ irasū ãr̄imakā, pērā waa, maa turo ãār̄ir̄i
wii disipʉro burrore īgūsā sianúadire bokaja, īgūrē
kurañurā.

⁵ īgūsā irasirimakā ïārā, iro ãār̄ir̄a sērēñāñurā:
—¿Nasirirā yári? ¿Nasirimurā burrore kurari?
ãr̄iñurā.

⁶ īgūsā irasū ãr̄imakā pérā, Jesú斯 ãr̄aderosūta
wereñurā. īgūsā irasū ãr̄i weremakā pérā: “Ãiaka!”
ãr̄i yʉjʉñurā.

⁷ Purʉ burrore Jesú斯 pʉrogue ãiñurā. Ãija,
ïgūsāya wekama suríre túwea, burro weka peoñurā.
Jesú斯 ëgʉ wekague mʉrībeja waayupʉ.

⁸ Masaka wárā ëgūsāya wekama suríre túwea
ãi, ëgʉ waaburi maarē sēōpídupuyuñurā īgūrē
buremurā. Gajerā yuku dʉpuri pūrikʉrire diti,
maarē pídupuyuñurā, ëgʉ waari maa õärī maa
ãār̄iburo, ãr̄ir̄a.

⁹ Irasirirā ëgʉ dupuyuro waari, ëgʉ purʉ tuyarāde
ãsū ãr̄i gainiñurā:

Marī Opʉre usʉyari sīrā! Íi Marīpʉ marīrē taugʉ
iriudi õärō aariburo.

¹⁰ Marī Opʉ ñajāburi õärō aariburo. Marī ñekā
David opʉ ãār̄iderosūta õärō ãār̄iburo.

Marípʉre: “Óātaria mʉ ãārīpererā Opʉ ûmʉgasigue
ãārīgū”, ãrī, usuyari sīrā! ãrīñurā. [✳]

11 Irasirigʉ Jesús Jerusalégue eja, Marípʉya wiigue ñajāa, ãārīpereri iri wiimague ãārīñfrē ïāpeokōāyupʉ. Íā odo, Betaniague ìgū buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā merā waayupʉ. Ígūsā irogue waariopoere ñamikague ãārīsiayuro.

*Jesús higueragʉ dʉka marīdire ñañmakʉ iridea
(Mt 21.18-19)*

12 Gajinʉ gapʉ Betaniague ãārānerā Jerusalégue goedujáāñurā doja. Jesús irogue goedujáagu, uaboakōāyupʉ.

13 Yoarogue merā higuera wāikudire õārō pūrikudire ïā: “Dukakʉko”, ãrīgū ïāgū waadiyupʉ. Irigʉ gapʉ dʉka marīyuro. Dukakʉripoe ãārībiriyuro. Irasirigʉ pūrī direta bokajayupʉ.

14 Irigʉ dʉka marīmakʉ ïāgū, Jesús ãsū ãrīyupʉ:
—Igʉ dʉkare masaka neō dupaturi baabirikuma. Neō dukakʉbirikoa, ãrīyupʉ.

Ígū irasū ãrīmakʉ, ìgū buerā péñurā.

*Jesús Marípʉya wiigue duarārē béowiudea
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)*

15 Parʉ Jerusalégue eja, Jesús Marípʉya wiigue ñajāyupʉ. Irogue doebari duarārē, wajarirādere béowiuyupʉ. Niyeru gorawayurimasāya niyeru sāñarī kūmarīrē yomeéwiunokōāyupʉ. Bujare dua doanírāya doaripērīdere irasūta íriyupʉ.

16 “Neō duari ãi ñajābirikōāka, Marípʉya wiiguere!” ãrīyupʉ Jesús masakare.

[✳] **11:10** Sal 118.25-26

17 Āsū ãrī bueyuph īgūsārē:

—Marīpu īgāya werenírī gojadea pūgue āsū ãrīdi
āārīmí: “Yaa wii, yure b̄remurā yure sērērī
wii wāikuroko. Irasirirā āārīpererí nikū marā
i wiigue yure sērērī aarirākuma”, ãrīdi ãārīmí.
Mūsā gapu, īgū irasū ãrīkereparu, yajarimasāya wii
irirosū ãārīmakū yáa, ãrīyuph Jesú.

18 īgū irasū ãrīmakū, ãārīpererā masaka
pégukakdāñurā. Irasirirā paía oparā, Moisés
gojadeare buerimasāde īgūrē güiñurā. “¿Nasiri
ñrē wējérākuri?” ãrī gūñamañurā.

19 Purh nañmejāripoe Jesú īgū buerā merā iri
makārē wiriwāgākōayuph doja.

*Jesús buerā higueragh boanhgādire īādea
(Mt 21.20-22)*

20 Gajinh boyoripoe maague waarā, higueragh
nugūrīgue merāta ñañnugādire īāñurā.

21 Pedro irigure Jesú ãrādeare gūñā, īgūrē
ãrīyuph:

—Buegu, īāka! Igh higueragh mu boadoredi
boakdāsiayo, ãrīyuph.

22 Jesú yhjhyuph:

—Marīpure b̄remuka!

23 Diayeta mūsārē werea. Sugh Marīpure
buremugh, īgūrē: “I buúrure dia wádiyague bēoka!”
ãrīmakū, īgū ãrāderosūta waarokoa. Mūsā: “Marīpu
āsū irimasibirkumi”, ãrī gūñarō marīrō: “īgūrē
yu sērēaderosūta waarokoa”, ãrī b̄remumakū,
Marīpu diayeta irasirigukumi.

24 Irasirigh mūsārē irire wereghra doja.
Marīpure sērērā: “Yu sērērōsūta waarokoa yure”,
ãrī b̄remumakū, mūsā sērērōsūta irigukumi.

25 Irasirirā Marīp̄are m̄asā sērēburo dupuyuro gajerā m̄asārē ñerō iridea waja īgūsā merā guarire pirika! īgūsā ñerō irideare kātika! Irasirimakā īāgū, M̄usāp̄u ūm̄ugasigue ãārīgū m̄asā ñerō irideare kātigūkumi.

26 Gajerā m̄asārē ñerō irideare m̄asā kātibirimakā īāgū, īgūde m̄asā ñerō irideare kātibirkumi, ãrīyup̄u Jesús.

*Judío masaka oparā Jesúre: “¿Noā m̄urē doreri?”
ãrī sērēñadea
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)*

27 īgū irasū ãrādero p̄ur̄u, dupaturi Jerusalēgue waañurā doja. Irogue eja, Jesús Marīp̄ya wiigue waanamakā īārā, paía oparā, Moisés gojadeare buerimasāde, judío masaka m̄urā merā īgū p̄urogue waa ejanugā,

28 īgūrē sērēñauurā:

—¿Noā m̄urē doreri m̄a irasirimakā? ¿Noā m̄urē:
“Ãsū irika!” ãrīrī? ãrīñurā.

29 Jesús īgūsārē yujuyup̄u:

—Yude m̄asārē sērēñaḡura. M̄usā yujumakā, yude m̄asārē yujuḡura.

30 ¿Noā Juārē masakare deko merā wāiyedoregu iriuyuri, Marīp̄u, o masaka? Yujuka! ãrīyup̄u Jesús.

31 īgū irasū ãrīmakā pérā, īgūsā basi ãsū ãrī gāme wereníñurā:

—“Marīp̄u Juārē doredi ãārīmí”, marī ãrīmakā, Jesús marīrē: “¿Nasirirā īgū weredeare buremubiriri m̄asā?” ãrībokumi.

32 ãārīpererā masaka: “Diayeta Juan Marīp̄ya kerere weredupuyudi ãārīmí”, ãrī gūñama. Marī: “Masaka Juārē wāiyedorenerā ãārīmá”,

ãrīmakă, masaka marī merā guabokuma, ãrīñurā. Masakare güisīä, irire irasū ãrīñurā.

³³ Irasirirā: “Masibirikoa”, ãrī yujueñurā Jesúre.

Irasirigu Jesús ïgūsärē ãrīyupu:

—Müsä yure: “¿Noä märē irire doreri?” ãrī sérēñadeare yude müsärē yujubea, ãrīyupu.

12

*Jesús ñerā moärā keori merā buedea
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)*

¹ Puru Jesús paía oparärē, Moisés gojadeare buerimasärē, judío masaka oparärē keori merā ãsū ãrī wereyupu:

—Sugü masaku ïguya pooegue iguidarire otekumi. Ote odo, iri pooe turo ãtäyeri merā särüsäkumi. Ùtäyegue igui kürabipiri gobere irikumi. Wii ümarī wiigärē irikumi, iri pooere korerä õärö ïä koreburo, ãrígü. Irasiri odo, gajerärē iri pooere wayu: “Yaa oteri dükare yure deko merä sîräko, yü müsärē iri pooere wayuri waja”, ãrïkumi. Irasū ãrī odo, gajerogue waaköäkumi.

² Puru igui ñíripoe ejamakă, ïgürē moäboegüre ïguya pooere moärä pürogue iriuukumi, ïguya pooema oteri dükare deko merä sérëdoregu.

³ Iri pooere moärä gapü ïgü irogue ejamakü ïärä, ïgürē ñeä, pákuma. Neõ gajino sîrõ marîrõ ïgürē iridujukuma.

⁴ Puru iri pooe opü gajigu ïgürē moäboegüre iriuukumi doja. ïgürē dipurure pá, kãmitükuma. ïgürê burida, iridujukuma.

5 Iri pooe opu gajigure iriukumi doja. Ígūrē wējēkōákuma. Puru wárā iriukumi doja. Surāyerire pá, gajerárē wējēkōákuma.

6 'Irasirigu iri pooe opu magu, ígū buro maígu dita duyakumi. "Yu magûrē buremurâkuma", árī gûñarí merâ ígûrē iriutûnuadikumi.

7 Iri pooere moârâ gapu ígû magu ejamakâ ïârâ, ígûsâ basi ásû árî gâme wereníkuma: "Íta puruguere i pooere opabu áârîmi. Ígûrê wējékôârâ! Irasirirâ marî basi i pooere oparâkoâ", árîkuma.

8 Irasirirâ ígûrê ñeã, wējë, pooe turogue ígûya dupure áïwágâ béokôákuma, árîyupu Jesús.

9 Irasû árî odo, ígûsârê sérêñayupu:

—Iro merê pooe opu, ¿nasirigukuri ígûya pooere moârârê? Ásû irigukumi. Irogue waa, ígûsârê wêjë, ígûya pooere gajerâ gapure sîgukumi.

10 ¿Mûsâ Marîpuya werenírî gojadea pûrê ire buebiriri? Ásû árî gojasûdero áârîbu:

Suye ütâye wii iririmâsâ ígûsâ béoadeaye merâ gajigu gapu õârô turari wii irigukumi.

11 Marîpu irasiridi áârîmí. Marî ígû irasirideare ïârâ: "Óâtaria", árî gûñáa, árî gojasûdero áârîbu, árî wereyupu Jesús ígûsârê.◊

12 Judío masaka oparâ ígû i keori merâ irasû árî weremakû pérâ: "Marîrê: 'Ígûsâ irirosû ñerâ áârâ', árîgû irikumi", árî pémasí, ígûrê ñeã, peresu iriduadiñurâ. Irasiriduakererâ: "Masaka ígûrê marî irasirimakâ ïârâ, marî merâ guabokuma", árî gûñâñurâ. Irasirirâ ígûsârê güi, Jesúre pirikôâ, gajerogue waakôâñurâ.

◊ **12:11** Sal 118.22-23

*Romano marā opʉ masakare niyeru
wajasearire Jesúre sērēñadea
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

13 Pʉru Jesúre wereśādharā, surāyeri fariseo bumarārē, Herodeya bumarādere Jesús pʉrogue īgārē wári sērēña, diaye yʉjʉbirimakʉ iridorerā iriuñurā.

14 Īgūsā iriuhanerā Jesús pʉrogue ejarā, ãsū ãrīñurā:

—Buegu, mʉ iririkʉrire masĩa. Mu ãrīgatoro marīrō werenía. Marīpʉyare diayeta buea. “¿Naásū gūñarī masaka yʉre?” ãrī gūñarō marīrō diayeta īgūsārē werea. Oparārē, ubu ãārīrādere ãārīpererārē sʉrosūta ïāa. Irasirigʉ gʉare wereka! Romano marā opʉ marīrē niyeru wajasearire marī wajarimakʉ, ¿õāgorari, o õāberi? ¿Wajariro gāāmerī, o wajaribirkōārō gāāmerī? ãrīñurā.

15 Jesús gapʉ īgūsā irrigatori merā īgūrē ñerō iridharire masīsīā, ãsū ãrīyupʉ:

—¿Nasirirā yʉ ñerō yʉjʉmakʉ iridhari mʉsā? Niyeru tire yʉre ãirika! Iri tire ïāmurā! ãrīyupʉ.

16 īgū irasū ãrīmakʉ pérā, suti ãiñurā. Jesús īgūsārē sērēñayupʉ:

—I tiguere, ¿noāya diapu keori, noāya wāi tuuyari? ãrīyupʉ.

—Romano marā opʉya diapu keori, īgū wāita tuuyáa, ãrī yʉjʉñurā.

17 Irasirigʉ Jesús īgūsārē ãrīyupʉ:

—Iro merē romano marā opʉya ãārīrīrē īgūrē sīka! Marīpʉya gapʉre Marīpʉre sīka! ãrīyupʉ.

Īgū irasū ãrīmakʉ pégukakōāñurā.

*Saduceo bumarā, Marīph boanerārē masūrīrē
Jesúre sērēñadea
(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)*

18 Puru surāyeri saduceo bumarā Jesús purogue ejañurā. Ígūsā: “Masaka boanerāgue masābirikuma”, ārī bāremurā āārīñurā. Irasirirā Jesúre āsū ārīñurā:

19 —Buegu, Moisés marīrē āsū ārī gojapídi āārīmí: “Sugu marāpokudi pūrā marīkeregū igore boaweo-makū, Ígū pagumū igore dūunorēgukumi. Irasirirā, Ígū igo merā pūrākura Ígū tīgū dagu pūrā irirosūta āārīrākuma”, ārīdi āārīmí.

20 Iripoeguere sugu pūrā su mojōma pere gaji mojō Peru pērēbejarā āārīunanerā āārīmá. Ígūsā tīgū gapu marāpoku, pūrā marīgūta boakōāyupu.

21 Irasirigū Ígū dagu dokamata Ígū marāpo āārīdeore dūunorēyupu. Ígūde, Ígū tīgū dagu irirosūta pūrā marīgūta boakōāyupu. Ígūsā pērā dokamude pūrā marīgūta boakōāyupu.

22 Irasū dita pūrā marīrāta boaperekōāñurā. Ígūsā puru Ígūsā marāpode boakōāyupo pama.

23 Ígūsā su mojōma pere gaji mojō Peru pērēbejarā ūma igore marāpokudiñurā. Irasirirā boanerā masāmakū, ¿niíno marāpogora āārīgokuri? ārīñurā.

24 Jesús Ígūsārē yujuyupu:

—Musā diaye gūñabea. Marīphya werenírī gojadeare, Ígū turaridere musā neō masībea.

25 Boanerā Ígūsā masādero puru, Ígūsā ūmugasigue Marīphre wereboerā irirosū āārīrākuma. Irogue marāpokubirikuma. Ígūsā pūrā nomedere nomesubirikuma.

26 ¿Moisés gojadea pūguere boanerā īgūsā masāburire buebiriri? Iripoeguere yukugāgue ūjärōgue Marīpʉ Moisére ãsū ãrīdi ãärīmí: “Yu Abraham, Isaac, Jacob Opʉta ãärā”, ãrīdi ãärīmí.

27 Irasirirā īgūsā boanerā ãärīkererā, Marīpʉ merā okarā ãärīma. Irasirigʉ Marīpʉ boanerā dupaturi masābirimurā Opʉ ãärībemi. Okarā, boanerāgue dupaturi masāmurā Opʉ ãärīmi. Irasirirā masā: “Boanerā masābirikuma”, ãrī gūñarā, diaye gūñabea, ãrīyupʉ Jesús.

*“¿Dií gapʉ Marīpʉ doreri gaji doreri nemorō ãärīrī?” ãrī sērēñadea
(Mt 22.34-40)*

28 Īgūsā Jesús merā wereníripoe sugʉ Moisés gojadeare buerimasū īgūsā pʉro ejayupʉ. Jesús īgū õärō yujurire pé, ãsū ãrī sērēñayupʉ īgūrē:

—¿Dií gapʉ Marīpʉ doreri gaji doreri nemorō ãärīrī?

29 Jesús īgūrē yujuyupʉ:

—Gaji doreri nemorō ãärīrī i ãärā: “Israel bumarā õärō péka! Marīpʉ suguta mʉsā Opʉ ãärīmi.

30 Irasirirā mʉsāya yujupūrārī merā, mʉsā ãärīrikʉri merā, ãärīpereri mʉsā gūñarī merā, mʉsā turari merā Marīpure mʉsā Opʉre maïka!”

31 I doreri pʉruma ãsū ãrā: “Mʉ basi maïrōsūta mʉ pʉro ãärīrārē maïka!” I pe dorerita gaji ãärīpereri doreri nemorō ãärā, ãrīyupʉ Jesús.

32 īgū irasū ãrīmakʉ, Moisés gojadeare buerimasū ãsū ãrī yujuyupʉ:

—Buegu, irasūta ãärā. Mʉ ãrīrī diayeta ãärā. Marīpʉ suguta ãärīmi. Gajigʉ īgū irirosū ãärīgʉ mámi.

33 Marīrē marīya yujupūrārī merā, marī gūñarī merā, ãārīpereri marī turari merā Marīpure mařrō gāāmea. Marī basi mařrōsūta gajerārē mařrō gāāmea. Marīpure būremurā īgū ūrō waimurā wējē soepeomakū õāgoráa. I nemorō Marīpure, masakadere marī mařmakū õātaria, ãrīyupu.

34 Īgū pémasīrī merā õārō yujumakū īā, Jesús īgūrē ãrīyupu:

—Mérō dūyáa, Marīpū mū Opū ãārīrīrē mū pémasīburo, ãrīyupu.

Jesús irire irasū ãrādero pūru, neō sugū īgūrē sērēñanemobiriñurā.

“¿Noā parāmi ãārīturiagū ãārīrī Cristo?” ãrī sērēñadea

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

35 Jesús Marīpuya wiigue buegu, ãsū ãrī sērēñayupu:

—¿Nasirirā Moisés gojadeare buerimasā: “Cristo, David parāmi ãārīturiagū ãārīmi”, ãrīrī?

36 David, Cristo ñekū ãārīkeregū, Óagū deyomarīgū īgūrē weredorederosūta ãsū ãrī gojadi ãārīmí:

Marīpū yū Opūre ãsū ãrīmi: “Óõ, yū diaye gapū doaka, yū merā dorebu! Irasiriripoe mārē ūtūrīrārē mū dorerire tarinugānemobirimakū irigura”, ãrīmi, ãrī gojadi ãārīmí David.[✳]

37 David, Cristo ñekū ãārīkeregū, īgūrē: “Yū Opū ãārīmi”, ãrīdi ãārīmí. ¿Nasirigu, Cristo, David parāmi ãārīturiagu ãārīkerepurū, David īgūrē irasū ãrīyuri? ãrīyupu Jesús.

Wárã masaka iri wiigue ãärírã ïgã wererire usayari merã péñurã.

Jesús Moisés gojadeare buerimasãyamarẽ were-dea

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesú斯 ãsã ãrã buenemoyup:

—Moisés gojadeare buerimasã ñerõ iririre õärõ pémasika! Oparã irirosã surí yoari sãña, masaka iürõgue waagorenama. Makã dekoguere masakare õärõ bñremurã merã ïgãsãrã bokatãrã õädoremakã gãämema.

³⁹ Marã nerẽri wiiriguere ñajãrã, õärã doaripẽrgue dita doadãama. Bosenãrã ãärímakãdere oparã doarigue dita doadãama.

⁴⁰ Wapiweyarã nome wajamomakã ãä, ïgãsãya wiirire êmanokõãma. ïgãsãrã bopoñarã merã ïäbirikererã, yoaripoe Marípura sãrã ïmugatoma, masaka ïgãsãrã: “Marípura õärõ bñremuma”, ãrãburo, ãrãrã. ïgãsã irasiriri waja, Marípu ïgãsãrã gajerãrã wajamoãrõ nemorõ wajamoãgukumi, ãrãyupu Jesú斯.

Wapiweyo bopogo Marípuya wiigue igo niyeru tiri sãdea

(Lc 21.1-4)

⁴¹ Purã Jesú斯 Marípuya wiima ïgãsã ãmuburi niyeru neeõrã kãma puro masaka ïgãsã niyeru sãmakã ãä doaniyupu. Wári doebiri oparã iri kãmaguere wáro niyeru sãñurã.

⁴² Sugo wapiweyo iri kãma puro ejanãgã, pe tigã mérõgã wajakãri tirigãrã sãyupo.

⁴³ Iri tirire igo sãmakã ãägã, Jesú斯 ïgã buerãrã siiu, ãrãyupu:

—Diayeta m̄asārē werea. Igo wapiweyo bopogo niyeru sīgō, Marīpū ūrō gajerā ãārīpererā sīadero nemorō siamo.

⁴⁴ Gajerā wári doebari oparā wáro sīkerephrū, īgūsāya wáro d̄uyáa. Igo gapu bopogo ãārīkerego, igo baari wajariboadare ãārīpereri sīpeokdāmo Marīpure b̄remugō, ãrīyupu Jesús.

13

*Jesús: “Marīpuya wii bēosūrokao”, ãrī weredea
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Jesús Marīpuya wiigue ãārādi wiriaripoe sugu īgū buegu ãsū ãrīyupu:

—Guare buegu, īaka i wiire pagari ūtāyeri merā iridea wii miērē, ãrīyupu.

² Jesús īgūrē yujuyupu:

—M̄asā i wiire wári wiire daporare īdāa. Purugue neō suye ūtāye gajiye weka weamurīadeade dujabirkoa. Æārīpereri mutādijaperekōrokao, ãrīyupu Jesús.

*Jesús: “I ūmū pereburi dupuyuro ãsū waarokao”,
ãrī weredea*

(Mt 24.3-38; Lc 21.7-36)

³ P̄hrū Jesús īgū buerā merā Olivos wāik̄ari buúru Marīpuya wii bokatīürō ãārīrī buúrugue waayupu. Jesús irogue eja doamakū, Pedro, Santiago, Juan, Andrés īgūrē īgūsā seyaro sērēñāñurā:

⁴ —Guare wereka! ¿Naásū ãārīmakū, m̄a ãārāderosū waarokuri? ¿Ñeéno iri ūmugukuri, iri ãārīpereri irasū waaburi dupuyuro? ãrīñurā.

⁵ Jesús īgūsārē yujuyupu:

—Óärō pémasíka! Gajerā m̄usārē ãr̄igatorire pébirikõäka!

6 Wárā ãr̄igatorimasã aarirákuma. “Yü Marípü iri-udi Cristo ãärā”, ãr̄irákuma. Ígüsã irasū ãr̄igatomakă pérā, wárā masaka Ígüsärē b̄uremurákuma.

7 ’Masaka m̄usā p̄uro ḡamewẽj̄er̄ir̄e pérā, yoarogue marā ḡamewẽj̄er̄i kerere pérā, ḡukabirikõäka! Irasūta waarokoa. Irasū waakerephr̄, i üm̄ pereburo d̄ayarokoa dapa.

8 Su bumarā, gaji bumarā merā ḡamewẽj̄erákuma. Su nikū marā, gaji nikū marā merā ḡamewẽj̄erákuma. Wári makãr̄iguere nikū ñomerokoa. Masaka wárā uaboari merā boarákuma. I ãär̄ipereri merā masaka ñerō tarip̄rori wágãrirákuma.

9 ’Gajerā m̄usārē ñeä, ãia, oparãguere ñerō iridorerā wiarákuma. M̄usā judío masaka ner̄er̄i wiirigue ãär̄imakă, m̄usārē párákuma. M̄usā yure b̄uremur̄i waja makär̄i marā oparā p̄rogue, iri nikū marā oparā p̄rogue ãïásürâkao. Irasirimakă, m̄usā Marípuya õäri kerere wererákao. Ígüsärē. Irasirirā m̄usā basi õäri p̄emasíka!

10 I üm̄ pereburo dupuyuro Maríp̄uyare wererā ãär̄ipereri buri marārē Ígüsärē kerere wererákuma.

11 Masaka m̄usārē oparā p̄rogue ãïámakă: “¿Naásū ãr̄irákuri Ígüsärē?” ãri ḡuñarikumerāta waaka! Oparā m̄usārē sérëñamakă, Maríp̄u ḡuñar̄i sîr̄i merā wererákao. Irasirirā m̄usā basi werenibirkiko. Õagü deyomarígü iritamur̄i merā, Ígü wereníri sîr̄i merā wererákao.

12 ’I üm̄ pereburo dupuyuro masaka Ígüsã pagüpürärē, Ígüsã tîrärē oparãguere wẽj̄edorerā

wiarākuma. Pagusāmarā ïgūsā pūrārē, pūrā ïgūsā pagusāmarārē oparāguere wējēdorerā wiarākuma.

13 Yure mūsā būremurī waja ãārīperero marā masaka mūsārē ïāturi doorākuma. Mūsārē ïgūsā ñerō irikerepuru, yure būremurīrē piribirimakū, Marīpu mūsārē taugākumi.

14 I ûmū pereburo dupuyuro ñegūrē Marīpūre ïāturingure ïārākua. Marīpūya wiigue ïgūrē ãārīdorebiridea wiligue nímakū ïārākua. Iripoegue Marīpūya kerere weredupuyudi Daniel ïgūrē gojadi ãārīmí. ïgū gojadeare buegħno, pémasiburo. Asū ãrī gojadi ãārīmí: “Iro ïgū nímakū ïārā, Judea nikūgue ãārīrā buurígue ûmaduriburo”.

15 Irasū waariopoere masakare ñerō waarakoa. Sugħi ïgħuya wii wekague ãārīgħu wii poekague ïgħayare āīgħu ñajabirkōabburo.

16 Sugħi ïgħuya pooerigue ãārīgħude ïgħuya suríre wiligue āīgħu dujāabirkōabburo.

17 Irasū waariñħirīrē nijipagħosā nome, gajerā ïgħasā pūrā mirīrāgħa oparā nomede bħaro ñerō tarirākuma.

18 Irasirirā Marīpūre āsū ãrī sērēka: “Puibħu ãārīmaki, irasū waabirkōabburo”, ãrī sērēka!

19 Irasū waariñħirīrē masaka ñerō tarirākuma. Marīpu i ûmħarrē iripħoridero purħare masaka ñerō taridero nemorō ñerō tarirākuma. I ïgħasārē ñerō waaburi neħħi dupaturi irasū waanemobirkoka.

20 Irasirigħu Marīpu masakare i ñerō waariре: “Yoaripoe waabirkōabburo”, ãrīgħukumi. ïgħi irasiribrimakū, neħħi sugħi masakku taribbiribokumi. Irasirigħu ïgħi beyenerārē bopoñasī, ïgħasārē ñerō waariре: “Iropāta waaburo”, ãrīgħukumi.

21 'Irasū ñerō waariopoere gajerā m̄sārē: "Íaka! Õõta Cristo ãärími", o "Sõõ ãärämi Cristo", ãrīmakū pérā, bñremubirikõäka!

22 Wárā ãrīgatorikñrā aariräkuma. Suräyeri: "Yu Marípu iriudi Cristo ãärā", o "Marípuya kerere weredupuyurimasā ãärā", ãrīräkuma. Irasirirā masakare ïgüsã ãrīgatorire bñremudorerā, wári gajino iri ïmuräkuma. Irasirikererā, Marípu beyenerärē ïgürē bñremuduúmakū irimasibirkuma.

23 Iri irasū waaburi dupuyuro m̄sārē i ãärípererire weresiáa. Irasirirā õärō pémasíka! ãrī wereyupu Jesús ïgū buerärē.

*Jesús i ûmugue ïgū dupaturi aariburire weredea
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

24 Jesús ãsū ãrī werenemoyupu ïgüsärē:
—Irasū ñerō waariñurí puru, abe ûmumu nañtäkõägukumi. Ñamimude boyonemobirkumi.

25 Neñukä ûmugasigue ãärírā yuridijariräkuma. Ùmarõgue marā turaräde naradari merä béosñräkuma.

26 Irasū waariopoere masaka yu ãärípererā tigü, buro turari merä, gosewasiriri merä mikäyebogue i niküguere dupaturi aarimakū ïäräkuma.

27 Yure wereboerärē ãäríperero i niküguere iriugura. Irasirirā yaarärē Marípu beyenerärē ãärípererogue ãärírärē yu pñrogue neeõräkuma.

28 'Ire m̄sā masiburo, ãrígü, higuergu keori merä weregura. Irigu pü maamamakū ïärä: "Bojori waaburo mérögä dñyáa", ãrī masña.

29 Irigu waarósûta i ãärípereri yu ãrírī irasū waamakū ïärä: "Marípu iriudi dupaturi aariburo mérögä dñyáa", ãrī masíräko.

30 Diayeta mussärẽ werea. I äärípereri yu ärírí, dapora marã ígüsä boapereburo dupuyuro irasũ waarokoa.

31 Umugasi, i niküde pereaköärokao. Yu wereníř gapu neõ perebirikoa. Äärípereri yu mussärẽ ärírösüta waayuwarikürokao.

32 'Yu dupaturi aariburinurẽ, iri horare neõ sugu masibemi. Marípüre wereboerä umugasigue ääríräde masibema. Yu Marípü magüde masibeba. Yupu suguta masibmi.

33 'Mussäde yu aariburinurẽ masibeba. Irasiräř oõärõ pémasírí merã yúka! "Guare iritamuka!" äři sérëka Marípüre!

34 I keori merã mussärẽ weregura. Wii opu yoarogue gämeñajägü waaburi dupuyuro ígürẽ moäboerä ígüya wiire koredorekumi. Suräyerire ígü moärírë píkumi. Gajigure wii disipuro kore-dorekumi, ígü dujariburire oõärõ yúdoregu.

35 Irasiri odo, waaköäkumi. Ígürẽ moäboerä gapu ígü dujariburinurẽ neõ masibrikuma. Ñamika, o ñami deko, ägäbo wereripoe, o boyoripoe aaribokumi. Ígüsä oõärõ yúbirimakü, ígü güñäna marírõ aarigü, ígüsä kärírä bokajagükumi. Wii opure moäboerä ígü dujariburinurẽ ígüsä masibriderosüta mussäde yu dupaturi aariburinurẽ masibea.

36 Güñäna marírõ yu aariburire masírã, yure oõärõ pémasírí merã yúka! Sugu kärígü irirosü äärígü yure oõärõ yúbirikumi. Ígü irirosü ääríbiriköäka!

37 Yu mussärẽ ärírí äärípererä ärígura. Oõärõ pémasírí merã yúka! äři wereyupu Jesús ígü

buerārē.

14

*Oparā Jesúre ñeāburire ãmudea
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

¹ Pen^h pascua bosen^h, judío masaka pā wemasārī morēña marīrī baari bosen^h d^hyaripoe paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā nerēñurā. Jesúre ãrīgatori merā īgūsā īgūrē ñeā, wējēburire ãmuñurā.

² Irire ãmurā, ãsū ãrīñurā:

—I bosen^h ãärīmak^h īgūrē ñeābirikōärā! Masaka marī merā guarā, marīrē gainí turibokuma, ãrīñurā.

*Sugo nomeō Jesúre sūrōrī piupeodea
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)*

³ Jesús Betania wāik^hri makāgue, Simón kāmi boadiya wiigue ãärīyup^h. īgū iri wiigue ãärīrā merā baa doaníripoe sugo nomeō suru sūrōdiru opago Jesús p^hro ejan^hgāyupo. Igo opadiru “alabastro” wāik^hri ûtāye merā iridiru, sūrōrī “nardo” wāik^hri wajapari opadiru ãärīyuro. Irirure tūpā, Jesúya dipurure piupeoyupo.

⁴ Gajerā iri wiigue ãärīrā igo irasirimak^h ïärā, gua, ãsū ãrī gāme wereníñurā:

—¿Nasirigo iri sūrōrīrē irasiriwasiribéokōärī?

⁵ Igo irire duamak^h, trescientos niyeru tiri su bojori moā wajataropā wiriboakuyo. Iri waja merā boporārē iritamuboakumo, ãrīñurā. Igo irasiririre suybiriñurā.

⁶ Jesús gap^h ëgūsārē ãrīyup^h:

—Igore garibobirikōāka! ¿Nasirirā igore gari-bori? Igo yure ñārīrē yámo.

⁷ Boporā mūsā watopeguere ñārīnīkōārākuma. Irasirirā ñgūsārē iritamudharā iritamumasīa. Yū tamerārē mūsā merā ñārīnīmakā ñābirikoa.

⁸ Igo ñārō iriduaro bokatīrō yure ñārō iriamo. Yaa duphre masāgobegue ñgūsā píburi dupuyuro ñamuyugo, yure sārōrī piupeosiamo.

⁹ Diayeta mūsārē werea. Marīpū masakare tauri kerere wererā ñārīperero i ñmugue waagorenarā, igo yure irideadere gajerārē wererākuma, igore gūñaburo, ñārīrā, ñārīyupū Jesús.

*Judas Iscariote Jesúre wējēduarāguere ñgūrē ñmuburire ñmudea
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)*

¹⁰ Purū Judas Iscariote wāñkugū sugū Jesús buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā watopemā paía oparā purogue waa, ñgū Jesúre ñgūsāguere ñgūrē ñmuburire wereníyupū.

¹¹ Ñgū irasū ñārīmakā pérā, usuyari merā: “Ñgūrē ma għare ñumakā, niyeru mārē wajarirākoo”, ñārīñurā.

Irasirigu Judas: “¿Naásū ñārīmakā ñgūsārē yū Jesúre wiāmakā ñākuri?” ñārī gūñayupū.

*Jesús ñgħi buerā merā baatūnudea
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

¹² Purū judío masaka pā wemasārī morēña marīrī baari bosenū pħororirinū ñārīmakā, Marīpū ñūrō oveja majrārē wējē baañurā. Irinuta Jesús buerā ñgūrē ñasū ñārī sērēñāñurā:

—¿Noógue mʉ pascua bosenʉ baaburire ãumumakʉ gããmekuri? ãrĩñurã.

13 Ígãsã irasũ ãrĩmakʉ pé, Jesú斯 ígã buerã pẽrãrẽ ãsũ ãrĩ iriuyupʉ:

—Jerusalégue waaka! Irogue sugʉ dekosoro kõawãgãgʉ mʉsãrẽ bokatírgʉkumi. Ígãrẽ tuyaka!

14 Ígã, wiigue ñajãmakʉ, iri wii opʉre: “Guare buegʉ, ãsũ ãrĩ sêrẽñadoreami: ‘¿Dií taribugue yʉ buerã merã i pascua bosenʉrẽ baagʉkuri?’ ãrãmi”, ãrïka!

15 Mʉsã irasũ ãrĩmakʉ pé, wári taribu ãmarõgue ãmuadea taribuguere ñmugʉkumi. Irogue marĩ baaburire ãmuka! ãrãyupʉ Jesú斯.

16 Irasirirã iri makãgue waa, irogue eja, Jesú斯 wereaderosüta bokaja, pascua bosenʉ baaburire ãmuñurã.

17 Parʉ nañmejãripoe Jesú斯 ígã buerã pe mojõma pere su gubu peru pẽrẽbejarã merã iri taribugue baagʉ ejayupʉ.

18 Ígãsã baa doaníripoe Jesú斯 ígãsãrẽ ãrãyupʉ:

—Diayeta mʉsãrẽ werea. Sugʉ mʉsã watopemʉ yʉ merã baa doanígʉta yʉre wẽjẽduarãguere yʉre ñmugʉkumi, ãrãyupʉ.

19 Ígã irasũ ãrĩmakʉ pérã, buro bujawerereri merã sugʉno dita ígãrẽ sêrẽñayoñurã:

—¿Yʉ ããrĩrĩ mʉrẽ ñmubu? ãrĩñurã. Gajerãde irasũ dita ããrĩñurã.

20 Jesú斯 ígãsãrẽ yʉjʉyupʉ:

—Sugʉ mʉsã pe mojõma pere su gubu peru pẽrẽbejarã watopemʉ yʉ merã baagʉta ããrĩmi.

21 Marãpuya werenírĩ gojadea pãgue gojaderosüta yʉre ããrãpererã tigãrẽ waaro yáa.

Yure ūmubu gap̄ure ñetariro waarokoa. Ígū deyoabirimakū õāboyo, ãr̄iyupu.

²² Jesú, Ígūsā baaripoe pārē ãi, Marípure: “Mūrē usuyari sīa”, ãr̄i, pea, Ígūsārē ãsū ãr̄i guereyupu:

—Ire baaka! Yaa dupu ãārā, ãr̄iyupu.

²³ Puru iiríripare ãi, Marípure: “Mūrē usuyari sīa”, ãr̄i, Ígūsārē iripare sīyupu. Irasirirā ãār̄ipererā iiríñurā.

²⁴ Ígūsārē ãsū ãr̄iyupu:

—I yaa dí ãārā. Yū masakare boabosagū yaa dí béori merā wárārē Yūpu: “Ígūsārē õārō irigūra”, ãr̄ideare iriyuwarikugukoa.

²⁵ Diayeta mūsārē werea. Igui dekore marī dapora iirírosū yū dupaturi neō iirínemobirikoa. Puru Yūpu Ígūyarārē dorerogue mūsā merā maama igui dekore iiríguarkoa, ãr̄iyupu Jesú Ígū buerārē.

Jesús Pedrote: “Yure masikeregu: ‘Masibea’, ãr̄igukoa”, ãr̄i weredea

(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁶ Puru Marípure bayapeo odo, Olivos wālkuri buúrugue waakōāñurā doja.

²⁷ Irogue Jesú Ígūsārē ãr̄iyupu:

—Mūsā ãār̄ipererā gūñaturaro marīrō yure béowāgāperekōārākua. Mūsā irasiriburire Marípure werenírī gojadea pūgue ãsū ãr̄i gojasūdero ãār̄ibú:

Yū oveja koregure wējēmakū irigukoa. Irasirimakū, Ígūyarā oveja ūmawasiriakōārākuma, ãr̄i gojasūdero ãār̄ibú.[✳]

²⁸ Yū boadigue masādero puru, mūsā dupuyuro Galileague waadupuyugukoa, ãr̄iyupu.

29 Pedro gapu Jesúre ãr̄iyupu:

—Ígūsã ãār̄ipererã murẽ béowāgākerepu, yu gapu murẽ neõ béowāgābirkoa, ãr̄iyupu.

30 Jesú *ígūrẽ yūjuyupu*:

—Murẽ diayeta werea. Dapagã ñami ãgābo pea wereburi dupuyuro mu yure masíkeregu urea gajerārẽ: “Masíbea”, ãr̄igatogukoa, ãr̄iyupu.

31 Pedro *ígūrẽ ãr̄iyupu*:

—Yu mu merã boabu ãār̄ikeregu: “Masíbea”, ãr̄igatobirkoa, ãr̄iyupu.

Ãār̄ipererã *ígū buerã Pedro ãr̄irōsũ dita ãr̄inurã*.

Jesús Getsemanígue Maríphure sērēdea

(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

32 Puru Getsemaní wāikurogue ejañurã. Irogue Jesú *ígū buerārẽ*:

—Óota doaka musã dapa! Maríphure sērēgu waagá yáa, ãr̄iyupu.

33 Irasu ãr̄i odo, Pedro, Santiago, Juãrẽ siiuwāgāyupu. *Ígū buro gūñariku, bujawereyupu*.

34 *Ígūsârẽ ãr̄iyupu*:

—Buro bujawereri merã kõmoma goero péñakoa. Kâr̄imerâta õõ doa yúka! ãr̄iyupu.

35-36 Irasu ãr̄i odo, yoaweyaro waanemo, yebague moomejäja, Maríphure ãsu ãr̄i sērēyupu:

—Au, ãār̄ipererire irimasia mu. I yu ñerõ tariburire tauduagu tauka! Yu irasu ãr̄ikerepu, yu gââmerõsu iribirikõâka! Mu gââmerõsu gapu yure waaburo, ãr̄iyupu.

37 Puru *Ígūsã purogue ejagu, Ígūsã kâr̄irârẽ bokajayupu*. Pedrone ãr̄iyupu:

—Simón, ¿kārīgū yári? ¿Nasirigu su horanogora yure kārībita yúmasíberi?

38 Kārīmerāta! Marīpure sērēka, wātī ārīmesārīrē iribokoa, ārīrā! Musā gūñarī merā òārīrē iriduadáa. Irire iriduakererā, bokatīübea, ārīyupu.

39 Irasū ārī odo, Marīpure īgū sērēaderosūta dupaturi sērēgū waayupu doja.

40 Dupaturi īgūsā puro ejagū, kārīrārēta bokajayupu doja. Īgūsārē waja pūrītariyuro. Irasirirā, naásū ārī yujumasíbirinurā.

41 Ureagora kārīrārē bokajagū, Jesús īgūsārē ārīyupu:

—Siuñajā, kārīka pama! Iropāta ejáa. Yure āārīpererā tīgūrē ñerāguere wiari hora ejasiáa.

42 Wāgānugāka! Náka, waara! Yure wējēduarāguere yure ñimubu aarisiami, ārīyupu Jesús.

Jesúre ñeñwāgādea

(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)

43 Īgū irasū ārī wereripoe Judas, Jesús buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā watopemū ãārādi ejayupu. Wárā masaka sareri majīrī, yukū dukari opanerā Jesús purore īgū merā ejañurā. Īgūsā paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā, judío masaka mührā iriuancerā ãārīñurā.

44 Īgūsā Jesús puro ejaburi dupuyuro Judas īgūsārē ãsū ārī weredi ãārīmí: “Yū īgūya wayupārārē mimigūta ãārīgukumi. Īgūrē ñeā, òārō sia, ãākala!” ãārīdi ãārīmí.

45 Judas, Jesús puro ejagūta: “Guare buegū”, ārī, īgūya wayupārārē mimiyupu.

46 Ígã mimimakã ñãrã, Judas merã aaranerã Jesúre turaro merã ñeãwãgãñurã.

47 Sugã Jesúis buegu gapu paía opure moãboegure sareri mají merã íguya gãmipürẽ dititá dijukõãyupu.

48 Jesúis gapu ígüsärẽ ãríyupu:

—¿Nasirirã sareri majírã merã, yuku dãkari merã sugu yajarimasãrẽ ñeãrã aarirã irirosã yure ñeãrã aariri?

49 Úmãriku Maríphya wiigue mäsã watopegue buebu. Iroguere mäsã yure neõ ñeãbiribu. Mäsã irasiriri Maríphya werenírã gojadea pügue gojaderosüta waaro yáa yure, ãríyupu Jesúis.

50 Jesúre ñeãmakã ñãrã, ãärípererã ígã buerã sugareta ûmaweonúwãgãkõãñurã.

51 Sugã maamã ígã õmasiariñe merã dita Jesúre tuyaçupu. Ígãdere ñeãkõãñurã.

52 Ígüsã ígürẽ ñeãmakã, ígã õmasiariñerẽ meépi, surí marigã ûmaduriwãgãkõãyupu.

Jesúre oparã purogue ãíadea

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

53 Puru Jesúre paía opa purogue ãijañurã. Iroguere paía oparã, Moisés gojadeare buerimasã, judío masaka mürã ãärípererã nerẽñurã.

54 Pedro gapu yoaweyaro Jesúre tuyañajãa, paía opuya wii disipuro ñajärõma yebague eja, Maríphya wiire korerã surara merã peame turo súma doaníyupu.

55 Paía oparã, judío masaka mürã, ãärípererã irogue nerẽanerã Jesúre ãrigatori merã

weresāmurārē ãamarā iriñurā īgūrē wējēmurā.
Irasirikererā, bokabiriñurā.

56 Wárā gajerā ãrīgatori merā Jesúre
weresākerepuru, keoro ejabiriyuro.

57 Gajerāde wāgānugāja, ãrīgatori merā ãsū ãrī
weresāñurā:

58 —Gua, ïgū ãsū ãrīmakū pébu: “Maríphya wii
masaka iridea wiire béokōágura. Puru urenu
waaró merā gaji wii, masaka iribiri wiire irigura”,
ãrīmi, ãrīñurā.

59 Ígūsā irasū ãrīrīde keoro ejabiriyuro.

60 Irasirigu paía opu Ígūsā watopegue
wāgānugāja, Jesúre sérēñayupu:

—¿Ígūsārē yujuberi mu? ¿Nasirirā mu're irasū ãrī
weresārī? ãrīyupu.

61 Jesús gapu yujubiriyupu. Ígū yujubirimakū ïā,
paía opu dupaturi sérēñayupu doja:

—¿Mu Marípu õätarigu magu Cristota ãärīrī?

62 Jesús Ígūrē ãrīyupu:

—Yu Ígūta ãärā. Yu ãärīpererā tīgūrē Yuh
turagu diaye gapu doamakū ïärāko. Ùmugasima
mikāyebori weka yu aarimakādere ïärāko, ãrīyupu
Jesús.

63 Ígū irasū ãrīmakū pégu, paía opu Ígū guarire
Ímugu, Ígūya suríore tūayegue, ãsū ãrīyupu:

—¿Nasirimurā gajerā Ígūrē weresārīrē
pénemobokuri marī?

64 Mu'sā, Ígū basita Marípure ñerō ãrīrīrē pésiáa.
¿Naásū gūñarī? ãrīyupu.

Ígū irasū ãrīmakū pérā, ãärīpererā ãsū ãrīñurā:

—Marípure Ígū ñerō ãrīrī waja boaburo, ãrīñurā.

65 Irasirirā surāyeri Jesúre síku eotú, suríro gasiro merā īgāya koyere siabiato, īgūrē pá:

—“¿Noā mārē pári?”   ārībokaka!   ārīñurā.
Marīpuya wiire korerā Jesúre ãia, īgāya diapure buro pánañurā.

*Pedro Jesúre masīkeregu: “Masībea”, ārīdea
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)*

66 Pedro gapu paía opuya wii disipuro ñajārōma yebague doaníyupu. Iro īgū doaripoe sugo nomeō paía opure moāboego ejayupo.

67 īgū peame turo sūma doanímakū īāgō, īgūrē ãsū ārīyupo:

—Mude Jesús Nazaretmu merā ãārīdita ãārā, ārīyupo.

68 Pedro ārīgatori merā ãsū ārī yujuyupu igore:
—īgūrē masībea. Mu irasū ārīrīrē pémasībirikoa yu, ārīyupo.

Irasū ārī, iri wii tūromá sārīrō disipurogue wiri-
ariopoeta āgābo wereyupu.

69 Moāboego Pedrone dupaturi īā, iro ãārīrārē ārīyupo doja:

—Íi, Jesús merāmata ãārīmi, ārīyupo.

70 Pedro dupaturi igore ārīgatoyupu doja:

—Ãārībea yu, ārīyupo.

Mérōgā pūrūta iro ãārīrā Pedrone ārīñurā doja:

—Mu diayeta Jesús buerā merāmata ãārā.
Mu Galileamata ãārā. Pémasīrōta īgūsā irirosū werenía, ārīñurā.

71 īgūsā irasū ārīmakū, Pedro ārīyupo:

—Marīpu péuro diayeta werea. Yu māsārē di-
aye werebirimakū, Marīpu yure wajamoāburo. Yu
māsā werenigūrē masībea, ārīyupo.

72 Ígū irasū ãrīripoeta dupaturi ãgābo wereyupu. Pedro, ãgābo weremakū pégu, Jesús ígūrē: “Ãgābo pea wereburo dupuyuro mū yure masikeregū, urea: ‘Masibea’, ãrīgatogukoa”, ãrādeare gūñaboka, buro oreyupu.

15

*Jesúre Pilato puro ãijadea
(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)*

1 Boyodujimejāripoe ãärípererā judío masaka oparā, paía oparā, mūrā, Moisés gojadeare buerimasā nerē: “¿Nasirirākuri marī Jesúre?” ãrī wereníñurā. Werení odo, ígūrē sia, ãiwāgā, Pilatore wiañurā.

2 Pilato Jesúre sērēñayupu:

—¿Mūta ãärírī judío masaka Opu? ãrīyupu.

—Mu ãrīrōsūta ígūta ãärā, ãrī yujuyupu Jesús.

3 Paía oparā Jesúre: “Ífí ñerō iridi ãärīmi”, ãrī, wári weresāñurā.

4 Ígūsā irasū ãrīmakū pégu, Pilato dupaturi Jesúre ãsū ãrī sērēñayupu:

—¿Neō yujuberi? Péka! Ígūsā mūrē wári weresāñurā yáma, ãrīyupu.

5 Jesús gapu neō yujubiriyupu. Irasirigū Pilato íagukakōñayupu.

*Jesúre wējēdoredea
(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)*

6 Bojorikū pascua bosenu ãärīmakū, Pilato sugu peresugue ãärīgūrē masaka wiudoregure wiunayupu.

7 Iripoere Barrabás wāikugʉ gajerā romano marā oparārē béodharā masakare wējēnerā merā peresugue āārīyupʉ.

8 Iri bosenʉ āārīmakʉ, Pilato purogue wárā masaka nerē:

—Mu bojorikʉ irinarōsūta irika doja! ārī sērēñurā.

9 Pilato īgūsārē yujuyupʉ:

—¿Musā judío masaka Opure yʉ wiumakʉ gāāmerī? ārīyupʉ.

10 Pilato, paía oparā Jesúre īāturisīā, īgūsā īgūrē wiamakʉ masīgʉ, irasū ārīyupʉ.

11 Paía oparā gapʉ masakare: “Barrabáre wiuka!” ārī gainídoreñurā.

12 īgūsā irasū ārīmakʉ pé, Pilato īgūsārē sērēñayupʉ:

—Musā judío masaka Opʉ, ārīgʉ merā gapʉre, ¿nasirimakʉ gāāmekuri?

13 īgū irasū ārīmakʉ, bʉro gainírī merā:

—Curusague pábiatú wējēka īgūrē! ārīñurā.

14 Pilato īgūsārē ārīyupʉ:

—¿Ñeeno ñerīrē iriari īgū, musā irasū ārīmakʉ?

īgūsā gapʉ dupaturi:

—Curusague pábiatú wējēka īgūrē! ārī gainíñurā.

15 Irasirigʉ Pilato īgūsā īgū merā oārō dujamakʉ iridhagʉ, īgūsā gāāmerōsūta Barrabáre wiuyupʉ. Jesús gapʉre tārādore, purʉ surarare wiayupʉ, īgūrē curusague pábiatúdoregʉ.

16 Irasirirā surara Jesúre Pilatoya wii disipʉroma yebague āijañurā. Irogue āārīpererā surarare Jesús puro neeñurā.

17 Puru suríro bero diiariñere Ígüre sãñurã. Ígüya dipurure pora bero Ígüsa iriadea berore peoñurã.

18 Puru: “Buremurã aarika judío masaka Opure!” ãri gainíñurã.

19 Ígüya dipurure yuku duka merã pá, Ígüre síku eotúbiranañurã. Ígüre buridarã ñadukpuri merã ejamejájanañurã.

20 Puru irasiri burida odo, suríro diiariñere túwea, Ígüya surírore sãñurã doja. Irasiri odo, Ígüre curusague pábiatú wejemurã ãiákõõñurã.

Jesúre curusague pábiatúdea

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Ígüre ãiãrã, sugu Cirenemu Simón waikugure pooegue ãäradi dujarigure bokatirñurã. Ígü Alejandro, Rufo waikurã pagu ãäriyupu. Ígüre bokatir, Jesús kõõdea curusare kõõdoreñurã.

22 Gólgota waikurogue Jesúre ãijañurã. “Gólgota”, ãrirõ: “Masaku dipuru boawadea pero”, ãriduaro yáa.

23 Irogue eja, Jesúre igui deko mirra waikuri merã morëadeare tüadiñurã. Jesús gapu iiribiriyupu.

24-25 Puru irogue ñamigágã nueve hora ãärimaku Jesúre curusague pábiatú ãiwáganúkõõñurã pama. Odo, Ígüya suríre: “¿Noäre dujarokuri?” ãriboka birañurã, irire Ígüsa basi gâme dukawamurã.

26 “Íi ãsu iridea waja boami”, ãrirã: “Íita judío masaka Opu ãärimi”, ãri gojadea majire curusague Ígü weka pábiatúñurã.

27 Jesús merã perã yajarikurã gaji curusarigue pábiatú ãiwágunuñurã. Sugure Ígü diaye gapu, gajigure kúgapu pábiatú ãiwágunuñurã.

28 Jesúre Ígūsā irasirimakū, Marípuya werenírī gojadea pūgue gojaderosūta waayuro: “Ígū ñerī irigū irirosū ñerā merā wējēsūgukumi”, ãrī gojasūdero ãärībū.

29 Masaka irogue ãärīrā Jesús puro ejanugāja, burredari merā Ígūrē Ígūsāya dipure sagui, ñerō wereníñurā.

—Jū́, mū Marípuya wiire béo, pura urenuwaaró merāta iri wiire dupaturi iri odogukoa, ãrī wereníbū.

30 Irasirigu mū basi tauka! Curusague merā dijarika! ãrīñurā.

31 Paía oparā, Moisés gojadeare buerimasāde Ígūrē ãsū ãrī burredañurā:

—Gajerā gapure taumi. Ígū basi gapu tau-masibemi.

32 Diayeta Cristo, Israel bumarā Opū ãärīgū, curusague merā Ígū dijirimakū ïärā, marī Ígūrē burredurāko, ãrī burredañurā. Ígū merā pábiatú ãiwāgūnúsūanerāde irasūta ãrī burredañurā.

Jesús boadea

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Goeripoe ãärīmakū, i nikū ãärīpererogue naítikōyuro. Ure hora gora naítikōyuro.

34 Ure hora ejamakūta Jesús buro gainiyupu:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? ãrīyupu. Irasū ãrīgū: “Yū Opū, yū Opū ¿nasirigu yure bēori mū?” ãrīgū iriyupu.

35 Surāyeri iro ãärīrā, Ígū irasū ãrī gainimakū pérā:

—Péka! Marípuya kerere weredupuyudire Elíare siiugū yámi, ãrīñurā.

36 Sugu Ígüsã merãmu Úmawãgã, igui deko píari yosadea yusure yukuu yuwave siatu, Jesúre iiriburo, ãrígu soemuúyupu. Irasu soemuúgu, ãsu ãríguyupu:

—Íñarã maru, Ígu curusague ãärígrẽ Elías ãidijugu aarimaku, ãríguyupu.

37 Jesúz buro gainí, kõmoakõãyupu.

38 Ígu kõmomakuta Marípuya wii poekama taribu disipuro kãmutari gasiro ûmarõ gapu meru yegue dijari, deko meru yeguesiajayuro.

39 Jesúz boamaku Íágu, romano surara opu:

—Íi diayeta Marípu magu ãärâdañumi, ãríguyupu.

40 Nomede yoaweyarogue Jesúre Íñníñurã. Ígüsã nome watopeguere María Magdalena ãäríguyupo. Gajego María Santiago, Ígu tígu José pago ãäríguyupo. Gajego Salomé ãäríguyupo.

41 Jesúz Galileague ãärímaku, Ígrẽ iritamunerã nome ãäríñurã. Gajerã nome wárã ãäríñurã, Jerusalégue Ígu meru waanerã nome.

Jesúya dupure masãgobegue pídea

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

42-43 Nañejärripoe ãärímaku, judío masaka siuñajärinu ñajáburo dupuyuro José, Arimatea wâikuri makãmu Pilato purogue ejayupu. Judío masaka oparu watopemu ãäríguyupu. Ígu Marípu Íguyarãrẽ doreburire yúgu iriyupu. Irasirigu güiro marírõ Pilato puro eja, Jesúya dupure yáabu sérëyupu.

44 Ígu irasu ãrĩ sérëmaku, Pilato pégukakõãyupu. Irasirigu surara opure siiu:

—¿Jesúz ãärírõta boakõãrĩ? ãrĩ sérëñayupu.

45 Surara opu Ígürẽ: “Boakõãmi”, ãrĩ yujumakã pégu, Pilato Josére Jesúya dupure ãidijudoreyupu.

46 Irasirigu José õärĩ suríro gasiro wajari, Jesúya dupure ãidiju, iri gasiro merã õmayupu. Puru su gobe masãgobe ûtãyegue mádea gobegue píyupu. Irasiri odo, iri gobere ûtã majã merã biayupu.

47 Ígû Jesúya dupure yáamaku, María Magdalena, gajego María José pago ïañurã.

16

Jesús masãdea

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

1 Judío masaka siuñajärñu^{*} tariadero puru, María Magdalena, gajego María, Santiago pago, gajego Salomé, surõru wajariñurã Jesúya dupure piupeomurã.

2 Semana ãärípuroririnurẽ[†] Ígüsã nome ñamigãgã, abe murõriripoe Jesúya dupure yáadea masãgobegue waañurã.

3 Irogue waarrã:

—¿Noã marírẽ iri masãgobe biadea ûtã majírẽ tûpubosarãkuri? ãrĩ wereníwãgãñurã.

4 Irogue ejarã, iri gobere biadea ûtã majã miérẽ gajerogue oyamaku ïañurã.

5 Irasirirã iri gobegue ñajãa, sugu maamu diayemapãrẽ gapu suríro yoaro õärõ borero sãñadi doamaku ïañurã. Ígürẽ ïärã, ïagukakõãñurã.

6 Ígû gapu Ígüsãno merẽ ãrÿupu:

* **16:1** Judío masaka siuñajärñu, sábado ãärã.   † **16:2** Semana ãärípurorinuno, domingo ãärã.

—Gukabirikōāka! M̄usā Jesús Nazaretm̄arē, īgūsā curusague pábiatú wējēadire āmarā yáa. Masāsiami. Óōrē mámi. Iāka, īgūsā īgūrē píaderore!

7 īgū buerārē, irasū āārīmakū Pedrore wererā waaka! īgū m̄usā dupuyuro Galileague waasiami. Irogue m̄usā īgūrē īārākoā īgū ārīderosūta, ārīyupu.

8 īgū irasū āārīmakū pé, b̄uro ḡuka naradari merā waakōāñurā. B̄uro güisīfā, gajerārē īgūsā īādeare werebiriñurā.

*Jesús María Magdalena rē deyoadea
(Jn 20.11-18)*

9 Jesús semana āārīphororirinu boyoripoe, īgū masādero p̄urū María Magdalena rē deyoap̄hororiyupu. Igo su mojōma pere gaji mojō Peru pērēbejarā wātēārē īgū b̄éowiusūdeo āārīyupo.

10 Jesús igore deyoadero p̄urū, īgū buerārē igo īādeare werego waayupo. īgūsā b̄uro b̄ujawereri merā orerā iriñurā.

11 Igo īgūsārē: “Jesús okami, īgūrē īābū”, ārī wererire pérā, b̄uremubiriñurā.

*Jesús īgū buerire t̄uyarā pērārē deyoadea
(Lc 24.13-35)*

12 P̄urū Jesús gajerā pērārē makā t̄u rogue waarařē deyoayupu. īgū deyoap̄hororigu, deyoderosū deyobiriyupu. Irasirirā īgūrē īāmasibiriñurā.

13 īgūrē īāmasī, p̄urū īgū buerārē āārīrōgue waa, Jesús īgūsārē deyoadeare wereñurā. īgūsādere b̄uremudabiriñurā.

*Jesús īgū buerārē īgūyare buedoregu pídea
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

14 Jesús ñigü boa, masádero pürü, ñigü buerā pe mojōma pere su gubu suru pērēbejarärē ñigüsä baa doanírōgue deyoa, ñaríyupu:

—¿Nasirirä, yu masädea kerere pékererä, bùremuberi, ñigüsä musärē werekerepürü? Bùremurí opabea musä, ñaríyupu.

15 Pürü ñigüsärē ásü ñaríyupu doja:

—Áñarípererogue marärē Marípü masakare tauri kerere wererä waaka!

16 Yure bùremurä, deko merä wäïyesürä tausüräkuma. Yure bùremumerä gapü peamegue beosüräkuma.

17 Yure bùremurä yu wäi merä, yu turaro merä wätëärē masakaguere ñajänerärē béowiuräkuma. Gaji masä ya ñigüsä dupuyuro werenímasibrideare wereníräkuma.

18 Áñaré ñeämakü, ñigüsärē ñerö waabirikoa. Nima iirímaküdere püríbirikoa. Pürírikürärē ñigüsäya mojörí merä ñapeomakü, ñigüsärē püríri tarirokaoa, ñaríyupu Jesús ñigü buerärē.

*Jesús ñügasigue mürüadea
(Lc 24.50-53)*

19 Marí Opü Jesús irasü ñarí were odoaderopürü, Marípü ñigürë ñügasigue ñimurírayupu. Irasirigu irogue ejagü, Marípü diaye gapü eja doayupu.

20 Ñigü buerä ñigü masakare tauri kerere áñarípererogue wererä waañurä. ñigüsä irasü weregorenamakü, marí Opü Jesús ñigüsärë iritamuníkóayupu. Irasirigu ñigü turari merä ñigüsärë iri ñimuríre irimakü irinayupu, masakare ñigüsä wererire: “Diayeta áärä”, ñarí bùremudoregu. Iropäta áärä.

Marípuya Kerere Wereri Turi New Testament in Siriano

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siriano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Siriano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

---

xc

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
1a0774e8-d152-5929-891b-95e0d2238786